Witold Konopka

Waldemar Rozynkowski

Na szlaku Prymasa Tysiąclecia

Prymas Stefan Wyszyński w granicach województwa kujawsko-pomorskiego

<u>Specjalne wydanie w bezpłatnej wersji elektronicznej</u>

wybranych fragmentów przygotowywanej pozycji do druku pod tytułem

„**Na szlaku Prymasa Tysiąclecia”** – Prymas Stefan Wyszyński w granicach województwa kujawsko-pomorskiego dla celów

WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU INTERDYSCYPLINARNEGO O WIELKICH POLAKACH

z serii „REGIONALNYCH OLIMPIAD WIEDZY O WIELKICH POLAKACH”

– **Prymas Tysiąclecia Stefan Wyszyński na tle historii polskiego Kościoła w latach 1901 – 1981**

dla gimnazjów w roku szkolnym 2015/2016 organizowanego w województwie kujawsko-pomorskim przez Centrum Edukacji Młodzieży im. ks. Jerzego Popiełuszki w Górsku, współorganizowane przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Toruniu, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku, Toruński Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Toruniu.

Toruń 2015

Wstęp

Stan badań nad życiem i posługą Prymasa Stefana Wyszyńskiego skupia się przede wszystkim na problemach ogólnopolskich. Jest to do pewnego stopnia zrozumiałe. Wydaje się jednak, że w takiej perspektywie nie dostrzegamy wielu ważnych aspektów związanych z jego osobą i posługiwaniem duszpasterskim. Na szczegółowe zainteresowanie czekają wizyty Prymasa w różnych regionach i mniejszym miejscowościach Polski, jak również spojrzenie na kardynała Wyszyńskiego nie tylko z punktu widzenia jego prymasostwa, ale także posługi duszpasterskiej, np. jako pasterza archidiecezji gnieźnieńskiej. Poprzez te lokalne wizyty będziemy mogli dostrzec pełniejsze oblicze posługi Stefana Wyszyńskiego jako Prymasa, a tym samym i poznać na poziomie lokalnym różne odsłony funkcjonowania Kościoła katolickiego w Polsce ludowej.

W niniejszym artykule chcemy zwrócić uwagę na wizyty Prymasa Stefana Wyszyńskiego, które złożył w granicach obecnego województwa kujawsko-pomorskiego. Pod względem chronologicznym dotyczy on okresu, w którym ks. Stefan Wyszyński pełnił funkcję Prymasa, czyli lat 1949-1981. Omawiane województwo obejmuje swoimi granicami tereny kilku diecezji. Odwołując się do podziału kościelnego sprzed 1992 roku, mówimy tu o obszarach: archidiecezji gnieźnieńskiej, diecezji chełmińskiej, diecezji płockiej oraz diecezji włocławskiej. Każdego roku Prymas składał po kilka, a nawet kilkanaście wizyt duszpasterskich w granicach przywołanego województwa. Wpływ na tak częstą obecność miał niewątpliwie fakt, że w granicach województwa kujawsko-pomorskiego spotykamy znaczny obszar archidiecezji gnieźnieńskiej, której jak wspomniano Prymas był pasterzem.

Podstawowym opracowaniem, które stanowi punkt wyjścia do badania wizyt Prymasa w granicach obecnego województwa kujawsko-pomorskiego jest czterotomowe kalendarium życia Stefana Wyszyńskiego pióra Mariana Piotra Romaniuka[1]. Bardzo pomocne były również prace Wojciecha Polaka[2] i Waldemara Rozynkowskiego[3], którzy w swych artykułach poświęcili wiele miejsca pobytom Prymasa w granicach dzisiejszej diecezji toruńskiej, w tym w Rywałdzie Królewskim, gdzie Prymas był internowany i koronował tamtejszą figurę Matki Bożej. Witold Konopka[4] z kolei zbadał dokładnie związki Prymasa

[1] M. P. Romaniuk, *Życie, twórczość i posługa Stefana Kardynała Wyszyńskiego Prymasa Polski,* t. 1, Warszawa 1994; t. 2, Warszawa 1996; t. 3, Warszawa 2001; t. 4, Warszawa 2002.

[2] W. Polak, W. Rozynkowski, *„AS". Ksiądz biskup Czesław Kaczmarek w Rywałdzie Królewskim*, Toruń 2008; W. Polak, W. Rozynkowski, *Z dziejów Sanktuarium Matki Bożej Rywałdzkiej*, Rywałd Królewski 2009; W. Polak, *Prymas Polski Stefan kardynał Wyszyński w Rywałdzie Królewskim*, [w:] *Prymas Polski Stefan Kardynał Wyszyński na Ziemi Pomorskiej i Kujawach*, pod red. M. Białkowskiego i W. Polaka, Toruń 2014, s. 167-186; tenże, *Silva Rerum. Szkice Historyczne*, Toruń 2014.

[3] W. Rozynkowski, *Kardynał Stefan Wyszyński – Mąż Stanu*, [w:] *Kardynał Stefan Wyszyński. Kapłan-Wychowawca-Mąż Stanu*, Grudziądz 2006, s. 36-50; tenże, *Z historii pobytów Księdza Prymasa Stefana Wyszyńskiego w Toruniu na Podgórzu*, [w:] *Z dziejów chrześcijaństwa,* t. 1, pod red. P. Kurlendy i M. Wołosa, Poznań 2007, s. 85-92; W. Polak, W. Rozynkowski, *„AS". Ksiądz biskup Czesław Kaczmarek w Rywałdzie Królewskim*, Toruń 2008; W. Polak, W. Rozynkowski, *Z dziejów Sanktuarium Matki Bożej Rywałdzkiej*, Rywałd Królewski 2009; W. Rozynkowski, *Ks. biskup Adolf Piotr Szelążek – biskup wygnaniec na Zamku Bierzgłowskim*, [w:] *Kościół w obliczu totalitaryzmów*, pod red. W. Polaka, W. Rozynkowskiego, M. Białkowskiego, J. Kufla, Toruń 2010, s. 168-177; tenże, *Pobyty Prymasa Polski Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w granicach obecnej diecezji toruńskiej*, „Teologia i Człowiek", nr 16: 2010, s. 175-196; tenże, *Szelążek Adolf Piotr (1885-1950),* [w:] *Toruński Słownik Biograficzny*, pod red. K. Mikulskiego, t. 6: 2010, s. 175-176; tenże, *Z dziejów parafii św. Jakuba w Toruniu w latach 1939-1957*, [w:] *Dzieje i skarby kościoła świętojakubskiego w Toruniu*, pod red. K. Kluczwajd, Toruń 2010, s. 293-411; tenże, *Biskup Wygnaniec w Zamku Bierzgłowskim*, [w:] B. Karwowska, W. Rozynkowski, L. Zygner, *Ks. Biskup Adolf Piotr Szelążek. Kapłan-Biskup-Wygnaniec*, Podkowa Leśna 2010 s. 71-72; B. Karwowska, W. Rozynkowski, L. Zygner, *Gdy się kocha Boga, Kościół, swoją Ojczyznę... Adolf Piotr Szelążek 1885-1950*, Warszawa 2011; W. Rozynkowski, *Z dziejów sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Toruniu*, Toruń 2012; tenże, *Ks. bp Adolf Piotr Szelążek (1865-1950) - biskup Wygnaniec, pochowany w kościele św. Jakuba*, [w:] *Nowe Miasto Toruń. 750 lat od lokacji*, pod red. K. Mikulskiego, P. Olińskiego, W. Rozynkowskiego, Toruń 2014, s. 354-368; *Sługa Boży ks. bp Adolf Piotr Szelążek. Zapatrzony w Małą Świętą, Pisma*, t. 1, oprac. H. Augustynowicz, W. Rozynkowski, Kraków 2015.

[4] W. Konopka, *Pobyty prymasa Stefana Wyszyńskiego w Toruniu. Z dziejów Kościoła katolickiego w Polsce po II wojnie światowej*, Toruń 2012; tenże, *Przygotowania władz miejskich i wojewódzkich do pobytów kardynała Stefana Wyszyńskiego w Toruniu*, [w:] *Kościoły chrześcijańskie w systemach totalitarnych*, pod red. J. Kłaczkowa, W. Rozynkowskiego, Toruń 2012, s. 342-361; tenże, *Uroczystości koronacyjne obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Toruniu*, [w:] *20 lat diecezji toruńskiej. Kościół na Pomorzu Nadwiślańskim w służbie Bogu i człowiekowi*, pod red. ks. D. Zagórskiego i s. Ż. Sztylc, Toruń 2013, s. 147-170; tenże, *Uroczystość końcowa obchodów milenijnych diecezji chełmińskiej w Chełmży*, „Rocznik Grudziądzki", t. 21: 2013, s. 254-261; tenże, *Uroczystości koronacyjne obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy*, [w:] *Z dziejów redemptorystów w Toruniu w latach 1939-1989*, pod red. W. Rozynkowskiego, Kraków 2014, s. 163-184; tenże, *Wizyty Prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego w Toruniu*, [w:] *Prymas Polski Stefan Kardynał Wyszyński na Ziemi Pomorskiej i Kujawach*, pod red. M.

z Toruniem i Chełmżą, samym zaś uroczystościom milenijnym w diecezji chełmińskiej poświęcił artykuł ks. Grzegorz Miloch[5]. Na temat kontaktów Prymasa z Bydgoszczą powstał artykuł Szymona Gajewskiego[6]. Autor tekstu opierał się w głównej mierze na dokumentach proweniencji państwowej. Pobytami Stefana Wyszyńskiego, jako Prymasa Polski, we Włocławku zajęli się z kolei ks. Kazimierz Rulka[7], ks. Antoni Poniński[8] oraz Michał Białkowski[9]. Na uwagę zasługuje również artykuł biskupa Bolesława Pylaka[10] poświęcony drodze Wyszyńskiego na ingres do Gniezna i Warszawy w 1949 r. oraz książka Bartosza Kaliskiego[11], w której jeden podrozdział dotyczy obchodów milenijnych w Kruszwicy. W większości nie są to jednak publikacje wyczerpujące tematykę, stąd potrzeba dalszych badań i głębszej kwerendy źródłowej.

Powody przyjazdów Prymasa były różnorodne. Najczęściej przybywał do konkretnej miejscowości (parafii), jako arcybiskup gnieźnieński i przewodniczył wizytacji kanonicznej. Ponadto, przemierzając często obszar swojej archidiecezji interesował się stanem odbudowy zniszczonych po wojnie świątyń, konsekrował je, poświęcał kamienie węgielne pod nowe świątynie i kaplice, a następnie po pewnym czasie, przynajmniej część z nich święcił i konsekrował. Z racji tego, że na omawianym terenie znajdują się ośrodki kultu maryjnego (np. Toruń, Rywałd Królewski, Bydgoszcz, Markowice i Pieranie), część wizyt Prymasa związana była z koronacjami wizerunków Matki Bożej.

Jak już wspomniano, granice województwa kujawsko-pomorskiego obejmują kilka diecezji. W związku z tym na omawianym terenie odbyły się aż trzy uroczystości milenijne, którym przewodniczył ksiądz Prymas: w Kruszwicy (archidiecezja gnieźnieńska), w Toruniu i Chełmży (diecezja chełmińska) oraz we Włocławku (diecezja włocławska).

Zdarzały się też i inne powody wizyt Prymasa. Były to z jednej strony konsekracje nowych biskupów (np. ks. bpa Kazimierza Majdańskiego we Włocławku w 1963 r.), udział w pogrzebach biskupów (np.: bpa Karola Radońskiego we Włocławku w 1951 r.), oraz bliskich mu duchownych (np. ks. Bolesława Kunki we Włocławku w 1969 r.). Z drugiej, wiele wizyt miało charakter duszpasterski. Jako przykład mogą tu posłużyć konsekracje świątyń (np. kościoła św. Wojciecha w Brześciu nad Gopłem w 1958 r., kościoła św. Józefa w Inowrocławiu w 1964 r.), kongresy maryjne i różańcowe (np. Kongres Maryjny w Nakle w 1961 r.), tygodnie soborowe (np. w Bydgoszczy w 1967 r.), a także udzielany przez Prymasa w wielu parafiach sakrament bierzmowania, najczęściej podczas przeprowadzanych wizytacji kanonicznych.

Na osobne odnotowanie zasługuje fakt, że teren województwa wpisał się również w trudny dla Prymasa okres jego internowania (lata 1953-1956). To właśnie klasztor kapucynów w Rywałdzie Królewskim stał się pierwszym miejscem przetrzymywania Prymasa Wyszyńskiego. Był tam najkrócej, jednak z tego względu, że to właśnie w tym miejscu przeżył pierwsze dni odosobnienia, staje się ono w biografii Prymasa wyjątkowo ważne. Wystarczy zagłębić się w lekturę „Zapisek więziennych", aby się to tym przekonać.

Poniżej przedstawiamy wybrane przykłady pobytów Prymasa w granicach obecnego województwa kujawsko-pomorskiego. Jest to tylko niewielka egzemplifikacja, gdyż możemy przyjąć, że liczba jego oficjalnych pobytów przekracza liczbę 200. Do tego należy na pewno jeszcze dodać, trudną do ustalenia, liczbę nieoficjalnych, prywatnych wizyt Prymasa w różnych miejscach. Prawdopodobnie najczęściej, wydaje się, że nawet kilkadziesiąt razy, przebywał Prymas Wyszyński w parafii św. Wincentego a Paulo

---

Białkowskiego i W. Polaka, Toruń 2014, s. 187-214; tenże, *Parafia św. Jakuba w Toruniu w latach 1945-1989*, [w:] *Nowe Miasto Toruń. 750 lat od lokacji*, pod red. W. Rozynkowskiego, K. Mikulskiego, P. Olińskiego, Toruń 2014, s. 369-382;

[5] G. Miloch, *Obchody Milenium w Toruniu i Chełmży. Krajowy obchód milenijny diecezji chełmińskiej*, „Ateneum Kapłańskie", t. 148: 2007, z. 3, s. 451-464.

[6] S. Gajewski, *Wizyty Prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego w Bydgoszczy w świetle dokumentów Delegatury Bydgoskiej Instytutu Pamięci Narodowej*, [w:] *Prymas Polski Stefan Kardynał Wyszyński na Ziemi Pomorskiej i Kujawach*, pod red. M. Białkowskiego i W. Polaka, Toruń 2014, s. 215-260.

[7] K. Rulka, *Kontakty Prymasa S. Wyszyńskiego z diecezją włocławską*, [w:] *Tu uczył się, wzrastał i pracował. Prymas Tysiąclecia Stefan Wyszyński w diecezji włocławskiej*, pod red. W. Hanca, K. Rulki, Włocławek 1996, s. 56-68.

[8] A. Poniński, *Uroczystości milenijne we Włocławku*, „Ateneum Kapłańskie", nr 148: 2007, z. 3, s. 485-497.

[9] M. Białkowski, *Związki Prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego z Włocławkiem*, [w:] *Prymas Polski Stefan Kardynał Wyszyński na Ziemi Pomorskiej i Kujawach*, pod red. M. Białkowskiego i W. Polaka, Toruń 2014, s. 147-166.

[10] B. Pylak, *Kardynała Stefana Wyszyńskiego droga z Lublina do Gniezna i Warszawy*, [w:] *Digilis me? Pasce: księga jubileuszowa dedykowana biskupowi sandomierskiemu Wacławowi Józefowi Świerzawskiemu na pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich 1949-1999*, t. 2, pod red. S. Czerwika, M. Mierzwy, R. Majkowskiej, Sandomierz 2000, s. 355-365.

[11] B. Kaliski, *Archidiecezja gnieźnieńska w czasach komunizmu 1945-1980*, Warszawa 2012.

w Bydgoszczy. Kiedy przebywał w Bydgoszczy tam właśnie najczęściej nocował. Zagadnienie to oczekuje na swoje osobne opracowanie.

Przywołajmy jednak najpierw kilka ważniejszych faktów z życia ks. Stefana Wyszyńskiego do momentu objęcia przez niego funkcji prymasa. Urodził się dnia 3 sierpnia 1901 roku w miejscowości Zuzela nad Bugiem. W latach 1912-1917 uczęszczał do prywatnej szkoły w Warszawie, a następnie do gimnazjum męskiego w Łomży. Od 1917 roku związał się przez prawie trzydzieści lat z Włocławkiem. Tam ukończył najpierw Liceum im. Piusa X- niższe seminarium, a następnie przekroczył próg Wyższego Seminarium Duchownego. Święcenia kapłańskie otrzymał dnia 3 sierpnia 1924 roku. W latach 1925-1929 studiował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, naukę ukończył obroną doktoratu. Następnie odbył podróż naukową po krajach Europy Zachodniej. W 1931 roku powrócił do Włocławka, pełniąc między innymi funkcje redaktora naczelnego miesięcznika „Ateneum Kapłańskie". Podczas wojny ukrywał się najpierw w domu rodzinnym we Wrociszewie, następnie w Żuławie na lubelszczyźnie, gdzie opiekował się grupą sióstr i niewidomymi, aż w końcu w zakładzie dla niewidomych w Laskach pod Warszawą. Na początku 1945 roku powrócił do Włocławka i wznowił normalne funkcjonowanie diecezji. Dnia 4 marca 1946 roku otrzymał nominację na biskupa lubelskiego. Dnia 12 listopada 1948 roku został mianowany przez papieża Piusa XII Prymasem Polski.

Rok 1949 - w drodze na ingres do Gniezna

22 października 1948 r. zmarł Prymas Polski August Hlond, a na jego następcę został wybrany biskup lubelski ks. Stefan Wyszyński. W związku z tym, że urząd prymasa wiązał się równocześnie z objęciem arcybiskupstwa gnieźnieńskiego i warszawskiego, ustalono, że uroczysty ingres odbędzie się w obu diecezjach. W katedrze w Gnieźnie zaplanowany został na dzień 2 lutego, natomiast w Warszawie na dzień 5 lutego.

W związku z podróżą na ingres w Gnieźnie mszę św. pożegnalną odprawił nowy Prymas w kaplicy domu biskupiego w Lublinie 31 stycznia o godz. 8.00. Godzinę później był już w drodze do Gniezna. Jechał przez Puławy, Radom i Płock. Pierwszą dłuższą przerwę zrobił o godz. 15.00 we Włocławku. Tam, po dwugodzinnym odpoczynku, w domu biskupim spotkał się z delegacją miasta i diecezji włocławskiej oraz biskupami włocławskimi: Karolem Radońskim i Franciszkiem Korszyńskim. Podczas przemówienia nawiązywał do swojej pracy w diecezji włocławskiej i podkreślał doniosłą rolę seminarium włocławskiego w formacji kapłanów w Polsce.

Następnego dnia po mszy św. w kaplicy domu biskupiego Prymas ruszył w dalszą drogę. Ok. godz. 9.00 zatrzymał się w parafii św. Apostołów Piotra i Pawła w Toruniu na Podgórzu. Była to pierwsza parafia, położona w granicach obejmowanej archidiecezji gnieźnieńskiej, którą nawiedził nowy Prymas. Zanim do niej dotarł został jeszcze uroczyście przywitany na toruńskim moście chlebem i solą przez ks. Leona Mencela z Gniewkowa oraz licznie zebranych księży i wiernych. Następnie Prymas wstąpił do kościoła, gdzie otrzymał obraz przedstawiający Chrystusa ze skrępowanymi dłońmi.

Z perspektywy czasu widzimy, że ten krótki pobyt Prymasa na toruńskim Podgórzu był dla niego istotny, powracał do niego kilkakrotnie w przyszłości w kazaniach oraz w zapiskach więziennych. W świetle informacji przekazanych przez Urząd Bezpieczeństwa wizyta Prymasa w Toruniu trwała około 20 minut, a w świątyni św. Apostołów Piotra i Pawła i w jej pobliżu zebrało się około 1200 osób. O spotkaniu Prymasa na Podgórzu podczas drogi na ingres informuje nas pamiątkowa tablica, która zawisła na świątyni 1 lutego 2006 r.

Następnie Prymas udał się w dalszą drogę, zatrzymując się na chwilę w Cierpicach i Solcu Kujawskim. Możemy przybliżyć pobyt ks. Prymasa w Solcu Kujawskim. O planowanej obecności Prymasa w Solcu, informował wiernych miejscowy duszpasterz. Przeszkadzała mu w tym jednak bezpieka, która notorycznie rozpowszechniała plotki o odwołaniu wizyty. Pomimo tego, „ludzie przystroili trasę przejazdu, udekorowali okna swoich mieszkań. Ponieważ była zima, nie było kwiatów, zamiast nich pojawiły się świerkowe girlandy, które zostały powieszone nad bramą wjazdową do kościoła św. Stanisława". Trzeba dodać, że Dyrekcja Lasów Państwowych zakazywała wycinania drzewek i gałęzi. Dlatego wszyscy wierni, którzy odważyli się eksponować wiązanki w oknach, zaraz po jego wyjeździe zdejmowali je z okien, bojąc się sankcji. Jak czytamy w źródle: „w miejscach, gdzie mają być uroczystości, [wysyłano milicję by] codziennie zaglądała do każdego domu lub sklepu, zawsze znajdując coś w nieporządku i do czegoś się przyczepiać, dając odczuć, że my danych ludzi widzimy i drugie, by każde znalezione zrąbane drzewko lub gałęzie były z miejsca rekwirowane i nakładane kary za wycinanie lasu".

Prymas Wyszyński został w Solcu przyjęty przez wiernych bardzo entuzjastycznie i życzliwie. Wiwatowano na jego cześć, co potwierdza, że na nic zdały się zabiegi władz państwowych utrudniające wizytę. Zdarzył się nawet przypadek, że dwóch małych ministrantów krzyczało pod kinem, by wszyscy z niego wyszli i przyszli powitać Prymasa.

Po wizycie w Solcu Kujawskim Prymas udał się w dalszą drogę do Gniezna, zatrzymał się jeszcze w Nowej Wsi Wielkiej, a następnie w Bydgoszczy. W swych zapiskach zanotował: „Między Solcem Kujawskim, a Bydgoszczą przystanki coraz częstsze. Mija nas wielokrotnie auto milicyjne – i w jedną, i w drugą stronę. Wreszcie znika. Okazuje się, że wpadło w drzewo. Złośliwa gorliwość została pokwitowana utratą życia. Bardzo nam jest przykro, boć ci ludzie tyleż tu zawinili, co i ja".

Do Bydgoszczy Prymas dojechał o godz. 11.00. Przyjął tam hołd duchowieństwa, wygłosił przemówienie do wiernych oraz odwiedził chorego dziekana gniewkowskiego, ks. Henryka Mnichowskiego, który przebywał wówczas na plebanii kościoła farnego. Po krótkiej wizycie udał się w dalszą trasę, przejeżdżał między innymi przez Złotniki Kujawskie, Jaksice, Inowrocław, Strzelno, Kwieciszewo, Mogilno i Wylatowo. W każdej z tych miejscowości spotykał się z wiernymi. Pomimo wielu szykan, a szczególnie przetrzymywania dzieci w szkołach na powitanie Prymasa do kościołów przybywały rzesze wiernych.

Ostatnim miastem, które Prymas odwiedził tego dnia było Trzemeszno. W dniu ingresu, 2 lutego, po porannej mszy św. w Trzemesznie, o godz. 9.40 Prymas wyruszył w podróż do Gniezna. Sam wyjazd stawał się z minuty na minutę coraz bardziej nerwowy, gdyż samochód, który miał po Prymasa przyjechać został celowo zatrzymany po drodze przez milicję i dokonywano w nim szczegółowej kontroli.

Rok 1949- inauguracja wykładów w Instytucie Wyższej Kultury Religijnej w Bydgoszczy

27 marca 1949 r. odbyły się w Bydgoszczy uroczystości inaugurujące nowopowstały Instytut Wyższej Kultury Religijnej. Mieścił się on w odbudowanym po działaniach wojennych Domu Katolickim, który znajdował się przy bydgoskiej farze. Na wydarzenie to zaproszono Prymasa Wyszyńskiego. Przybył on na miejsce o godz. 17.00, a godzinę później wziął udział w uroczystości. W sprawozdaniu z uroczystości pisano:

> „Zaczyna się uroczystość. Chór Kościelny pod batutą dypl. organisty p. Mulorza wykonuje potężne »Gaude Mater« Gorzyckiego, poczym Rektor Instytutu ks. dr [Edmund] Gierczyński w serdecznych słowach wita Najprzewielebniejszego Księdza Prymasa, który pomimo rozlicznych zajęć i trudów podróży wprost z ostatniej nauki rekolekcyjnej przybywa na inaugurację. Dziękuje dalej za erygowanie tej nowej instytucji kościelnej, która tak doniosłe ma dziś spełniać zadanie, a która tak droga jest sercu nowego Prymasa nawołującego w swym pierwszym liście pasterskim do kapłanów i wiernych archidiecezji: »Niosę Wam Lumen Christi, światło Chrystusowe i wołam do wszystkich… pomóżcie mi dźwignąć w dom wasz pochodnię Bożą, i umieścić na wysokim miejscu, aby świeciła wszystkim, którzy są w domu, aby rozniecіła mroki i zakątki umysłów i serc, aby naród, który jeszcze w ciemności siedzi, ujrzał światłość wielką«. Powitalne przemówienie kończy ks. Rektor prośbą o błogosławieństwo dla wykładowców i słuchaczy Instytutu. – Przechodząc do następnego punktu uroczystości wyjaśnia Ks. dr Gierczyński cel Instytutu, jego organizację, czas trwania studiów, przedmioty wykładane i skład grona profesorskiego”.

Następnie wysłuchano wykładu inauguracyjnego pt. „Współczesność wobec Jezusa Chrystusa” wygłoszonego przez ks. Zygfryda Kowalskiego z Torunia. Uroczystość uświetniły występy artystów miejscowego konserwatorium muzycznego. Następnie głos zabrał Prymas Wyszyński, który powitał wszystkich zgromadzonych. Odwołując się do referatu ks. Z. Kowalskiego zwrócił uwagę na pragnienie Dobra Nieskończonego u współczesnego człowieka, zaznaczając, że „trzeba ten głód zaspokajać, trzeba dać człowiekowi prawdę, słowo Boże i wiedzę religijną. To zadanie ma spełniać Instytut Wyższej Kultury Religijnej”.

Rok 1949- Wizytacje parafii w Bydgoszczy

W dniach 11-19 maja Prymas odwiedził Bydgoszcz w celu przeprowadzenia wizytacji kanonicznych w kilku parafiach. Z zachowanych opisów wiemy, że wierni codziennie masowo i owacyjnie witali Prymasa. W spotkaniach z Prymasem przeszkadzały władze, które utrudniały wiernym przybycie do kościołów – organizowano dodatkowe zebrania w zakładach pracy, pokazy filmowe i teatralne dla dzieci i młodzieży, a także imprezy sportowe oraz wycieczki poza miasto. Jak sobie radzono w tej złożonej sytuacji? Kapłani, w porozumieniu z Prymasem, często przesuwali nabożeństwa na godziny późniejsze, tak by wszyscy zdążyli dotrzeć do świątyń. W efekcie czego na msze św. i spotkania z Prymasem przybywały rzesze wiernych. Odwołamy się poniżej do kilku szczegółowych opisów wizytacyjnych, zwracając przede wszystkim uwagę na słowa wypowiedziane przez Prymasa, gdyż to one właśnie oddają dobrze ówczesną rzeczywistość.

1. Wizytacja parafii św. Wincentego a Paulo

11 maja o godz. 16.00 Prymas rozpoczął wizytację kanoniczną w parafii św. Wincentego a Paulo. Po uroczystym powitaniu przez ks. Władysława Giemzę, proboszcza parafii, wygłosił kazanie, w którym wyjaśniał, na czym polegają zadania kapłaństwa Chrystusowego. Następnego dnia poświęcił sztandar koła

ministrantów, jeden z ołtarzy w świątyni oraz spotkał się z członkami stowarzyszeń parafialnych. Podczas jednej z Eucharystii, w kazaniu skierowanym do rodziców, odnosząc się do wychowania dzieci według zasad katolickich, powiedział:

„w dzisiejszych warunkach kobiety pytają się, czy warto jest urodzić dzieci, że to jest wielkie zapytanie nad którym trzeba się zastanowić, bo urodzisz to dziecko, ale nie wiadomo, czy danym ci będzie w dzisiejszej rzeczywistości wychować go w duchu Bożym, i że nigdy wy rodzice nie będziecie mogli w duchu tym wychowywać bo zostanie ono porwane w wir niewiary i rozpusty. Dlatego wszyscy wierni powinni zgromadzić się w swoich rodzinach i modlić się wspólnie, tak jak ci, co gromadzą się społecznie, a biada tym co bluźnią przeciw Bogu i jemu się przeciwstawiają".

2. Wizytacja parafii św. Apostołów Piotra i Pawła

13 maja Prymas udał się na wizytację kanoniczną do parafii św. Apostołów Piotra i Pawła. W trakcie wizytacji miejscowe siły porządkowe zabroniły Prymasowi Wyszyńskiemu wejścia do szpitala dziecięcego, a młodzieży chcącej przybyć na spotkanie z arcybiskupem utrudniały wzięcie udziału w uroczystościach. Sprawa była na tyle poważna, że Prymas wysłał nawet na ręce Bolesława Bieruta telegram:

„W Bydgoszczy przeprowadzam wizytację kościelną parafii. Wczoraj na rozkaz starosty grodzkiego wzbroniono mi wstępu do szpitala dziecięcego i miejskiego, gdzie mam obowiązek zwiedzić kaplicę i chcę pobłogosławić pracujące zakonnice i chorych. Fakt zamknięcia drogi Prymasowi Polski do chorych uważam za ciężkie ugodzenie w prawa katolików w spełnianiu moich obowiązków biskupich i za zniewagę w mojej osobie społeczeństwa katolickiego. Młodzież przygotowana do bierzmowania w godzinach pozaszkolnych wysłano w części pod groźbą kar pieniężnych lub usunięcia ze szkoły do kin, na imprezy i wycieczki. Wydano zarządzenia utrudniające młodzieży nawet w godzinach pozaszkolnych branie udziału w uroczystościach wizytacyjnych. Uważam to za pogwałcenie wolności religijnej. Łzy dzieci, nauczycielstwa i chorych zmuszają mnie do protestu przeciwko takiemu pogwałceniu sumień i poniżaniu powagi władzy. Czy wolno w duszach dziecięcych utrwalać wrażenie, że Państwo Polskie przeszkadza dzieciom w spotkaniu się ze swoim biskupem? Jest mi wiadomo, że wielu biskupów doznaje dziś takich samych szykan przy wizytacjach od administracji publicznej. Ponieważ ta samowola wywołuje niepokój, godzi w prawa religii, zaprzecza oświadczeniom rządowym, składam imieniem własnym i Episkopatu uroczysty protest na ręce Pana Prezydenta jako stróża prawa i ładu, prosząc o ochronę gwałconych sumień i powagi Państwa".

Następnego dnia, czyli 14 maja, Prymas podczas jednej z mszy św. powiedział:

„Czy kościół ma coś do powiedzenia w państwie? Ja powiem, że ma. Człowiek współczesny wysuwa trzy zadania: I-sze tęsknota do bliźniego i wspólnoty, II-gie sprawiedliwość i III-cie światowy pokój, lecz pomimo tego, że człowiek współczesny wysuwa wyżej podane trzy zadania, pomimo tego, że odciągnięto miliony ludzi od kościoła, to jednak nie umiano utrzymać ich w jednym gronie, dowodem czego jest obecne rozbicie na grupy społeczne".

3. Wizytacja kościoła św. Andrzeja Boboli

15 maja w godzinach porannych Prymas udał się do świątyni jezuickiej, gdzie podczas mszy św. powiedział:

„Kto w państwie rządzi z Bogiem ten zawsze zwycięża, a kto rządzi bez Boga to rządzi po zwierzęcemu. Z Bogiem trzeba być wszędzie – nie zaszkodzi to nawet najbardziej postępowej Polsce. Co człowiek wymyślił postępowego, to zawsze starzeje, natomiast kościół był, jest i będzie postępowym, kto walczy z kościołem, religią i Bogiem nigdy i nigdzie nie zwycięży, żaden reformista ani socjalista nie zwyciężył jeszcze kościoła i religii. Każdy gorliwy katolik powinien pamiętać o Bogu, w najcięższych warunkach, a nawet w więzieniu. Doczekamy się jeszcze takiej Ojczyzny, która będzie kochać kościół i uznawać wiarę katolicką".

4. Wizytacja parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy

15 maja Prymas rozpoczął wizytację w parafii Matki Bożej Nieustającej Pomocy. W czasie kazań i przemówień odwoływał się do ówczesnego ustroju i przekonywał słuchaczy, że kierowanie się zasadami chrześcijańskimi i głębokie życie religijne pomogą przetrwać trudne czasy. Na spotkaniu o godz. 16.00 , według doniesień bezpieki, miał powiedzieć:

„za nami nie trzeba chodzić i podsłuchiwać, gdyż my tylko głosimy prawdę i my tej prawdy się nie boimy. Przychodzą ludzie niewierzące, którzy podsłuchują i podpatrują i niegodni przyjmują słowa boże, oraz zdarzają się wypadki, że za kawałek chleba, pracę – ludzie wyrzekają się wiary – są to ludzie słabi. Z ruchem robotniczym jestem związany sprzed wojny i znam go obecnie, lecz ideologia jego jest błędna, ponieważ walczy z Bogiem. A my wtedy tylko doczekamy się takiego ustroju, który będzie nam odpowiadał, kiedy będziemy się wzajemnie miłować, a miłość nastąpi wtedy, kiedy my chrześcijanie, rycerze Boga będziemy stać i walczyć z bezbożnością, z łotrami, których w obecnym czasie spotyka się bardzo dużo. Bracie chrześcijaninie nie daj się sprzedać za kawałek chleba, gdyż pamiętać musisz, że masz dusze nieśmiertelną".

Z kolei podczas mszy św. o godz. 19.00, w świetle jednego z donosów miał powiedzieć:

„Nie zgorszcie się tym, że ja noszę czerwień, lecz czerwień ta nie jest rewolucyjna, a jest oznaką krwi Chrystusa, która została przelana nie przed dwustu laty, a przed dwa tysiące lat. Kiedy ogłoszono, że Prezydent nie potrzebuje wierzyć – władza zmieniła się w tyranię, a obywatele w niewolników. Są dziś manifesty pracy, lecz nasz manifest to jest ewangelia. Dziś sortuje się ludzi i ustawia związki metalowców, pracownicy państwowi itd., natomiast kościół przed swym ołtarzem nie wyróżnia. Faryzeusze wiedzcie, że kościół dotrze do fabryk i zwycięży wszystkie przeszkody".

5. Wizytacja parafii Miłosierdzia Bożego

17 maja Prymas rozpoczął wizytację kanoniczną parafii Miłosierdzia Bożego. W jej trakcie podczas jednej z mszy św., nawiązując do ciągłej inwigilacji przez bezpiekę, miał powiedzieć:

„Ja nie jestem zbrodniarzem, ani złodziejem abym był pilnowany, ponieważ nie jestem zbrodniarzem, a głoszę tylko prawdę bożą. My pragniemy wolności wyznania i religii, ale nie takiej jak mamy obecnie w Polsce. Państwo głosi akcję »O« współzawodnictwo pracy itd., lecz my katolicy i kapłani realizujemy ten czyn przy konfesjonale i kazaniach nawołując wiernych. Naszą obecną wolność wyznania religii chrześcijańskiej można porównać z byłą niewolą hitlerowską i moskiewską, a nie trzeba wam tego przypominać".

Rok 1950- pogrzeb bpa Adolfa Piotra Szelążka w Toruniu

13 lutego Prymas Wyszyński przybył do Torunia, aby uczestniczyć w pogrzebie biskupa łuckiego ks. Adolfa Piotra Szelążka. Przybliżmy jego postać. Urodził się on 30 lipca 1865 r. w Stoczku Łukowskim na Podlasiu. Do seminarium duchownego w Płocku wstąpił w 1883 r., a święcenia kapłańskie przyjął w katedrze płockiej w 1888 r. W latach 1889-1893 kontynuował naukę w Akademii Duchownej w Petersburgu, którą ukończył uzyskaniem tytułu magistra św. teologii. Gdy wrócił Płocka sprawował tam ważne funkcje w diecezji. Wybuch I wojny światowej zastał go poza diecezją. Po powrocie do kraju zaangażował się w dzieło organizacji Kościoła katolickiego w odradzającym się państwie polskim – od 1916 r. brał udział w posiedzeniach i pracach Konferencji Episkopatu Prowincji Warszawskiej, a od 1918 r. pełnił funkcję naczelnika Wydziału Kościoła katolickiego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. 29 lipca 1918 r. został mianowany biskupem sufraganem płockim, a siedem lat później, 14 grudnia 1925 r., biskupem diecezji łuckiej na Wołyniu. Po wkroczeniu wojsk radzieckich na tereny diecezji łuckiej, w nocy z 3 na 4 stycznia 1945 r. biskup Szelążek został aresztowany. Więziono go kolejno w Łucku, Kowlu oraz w Kijowie. 14 maja 1946 r. został zwolniony i zmuszony do opuszczenia diecezji i wydalony do Polski. Krótki czas przebywał w Kielcach, a następnie udał się do miejscowości Zamek Bierzgłowski koło Torunia, gdzie przybył 20 sierpnia 1946 r. Od tamtego momentu pokrzyżacki zamek, który był własnością diecezji chełmińskiej, stał się zarówno miejscem zamieszkania biskupa jak i siedzibą łuckiej kurii diecezjalnej. Biskup Szelążek zmarł w Zamku Bierzgłowskim 9 lutego 1950 r.

Główne uroczystości pogrzebowe odbyły się w Toruniu. 13 lutego mszę św. żałobną w kościele św. Jakuba Apostoła odprawił Prymas Stefan Wyszyński. Do Torunia przybył on z Włocławka o godz. 9.00

wraz z ordynariuszem diecezji włocławskiej biskupem Karolem Mieczysławem Radońskim i jego sufraganem biskupem Franciszkiem Korszyńskim. Msza św. rozpoczęła się o godz. 10.00. Na pogrzeb przybyło 20 biskupów i około 300 kapłanów. Po mszy św. biskupi, kapłani i wierni otoczyli trumnę i wyruszyli z nią w procesji dookoła kościoła. Po powrocie do świątyni głos zabrał ks. Prymas. Siostry Franciszkanki od Pokuty i Miłości Chrześcijańskiej, które mieszkały wraz z biskupem w Zamku Bierzgłowskiego tak opisały ten moment: „Z głębokim wzruszeniem dziękował masom wiernych za przybycie, przez które okazali swoją wierność Kościołowi i jego Pasterzom. Mówił o znaczeniu i niezwyciężonej sile ducha Hierarchii Kościoła św., którego najwierniejszego, przez żadne krzyże i cierpienia nie złamanego Męczennika – Biskupa zwłoki, oddajemy ziemi jako ziarno, które owoc swój przyniesie". Ciało biskupa A. Szelążka zostało złożone w podziemiach kościoła, pod prezbiterium.

Rok 1952- wizytacja parafii Trójcy Świętej w Bydgoszczy

10 maja Prymas udał się do Bydgoszczy w celu przeprowadzenia wizytacji kanonicznej Trójcy Świętej. O godz. 14.30 przybył na odpoczynek do domu księży misjonarzy, a o godz. 17.00 wraz z ks. kan. Janem Konopczyńskim udał się do kościoła Trójcy Świętej, gdzie został przywitany przez proboszcza i małe dzieci. Prymas wspominał: „Przed świątynią, wzdłuż ulicy, tłum ludzi, mnóstwo dzieci. Wołają natarczywie. Małe dziatki wyciągają ręce, pełne kwiatów. Trzeba wszystko przyjąć". Po powitaniu, Wyszyński wysłuchał sprawozdania ze stanu parafii, które wygłosił proboszcz ks. Mieczysław Skonieczny, a następnie, podczas nabożeństwa majowego wygłosił kazanie na temat „Kościół powszechny w parafii". Na plebani z kolei przemówił jeszcze do księży.

Następnego dnia o godz. 9.00 Prymas odprawił Eucharystię dla dzieci, a godz. 10.00 podczas kolejnej mszy św., celebrowanej przez ks. Franciszka Henelta, proboszcza bydgoskiej fary, wygłosił kazanie na temat „Ducha Kościoła Chrystusowego". O godz. 15.00 Prymas udzielił sakramentu bierzmowania tamtejszej młodzieży, a o godz. 18.00 spotkał się z matkami i dziećmi. O godz. 19.00 Prymas udał się do bydgoskiej fary by odsłonić i poświęcić obraz Matki Bożej z różą. W przemówieniu podczas uroczystości wskazywał na kult macierzyństwa Bożego. Msza św. skończyła się o godz. 20.15, jednak mimo tego Prymas długo jeszcze błogosławił i rozmawiał z nimi. Na spoczynek udał się do księży misjonarzy.

Trzeciego dnia wizytacji, 12 maja o godz. 8.00 Prymas odprawił poranną mszę św. w kościele Trójcy Świętej, zwracając uwagę w kazaniu skierowanym do matek na ich posłannictwo w Kościele. Prymas w swych zapiskach notował:

> „Mówię im o wysokim posłannictwie kobiety-matki w nauce Kościoła. Słuchają z wielkim wzruszeniem i z oznakami wdzięczności. Awans społeczny kobiety zaczął się od Zwiastowania. A Maryja w ołtarzach wszystkich świątyń katolickich to nowy wyraz kultury europejskiej i światowej. Zadania matki są tak doniosłe społecznie, że jest to najważniejsza jej służba. Byłoby niesprawiedliwością społeczną domagać się od kobiety podwójnej służby: w rodzinie i w fabryce".

Po mszy Prymas spotykał się z rodzinami, a następnie przeszedł do dalszych czynności wizytacyjnych: zwiedził kościół, zakrystię, mieszkania księży i służby kościelnej oraz przejrzał urządzenia kościelne. Nie obyło się jednak bez problemów. Podobnie jak to miało miejsce w 1949 r., tak i teraz nie chciano wpuścić Prymasa do szpitala. Prymas komentował:

> „Otrzymaliśmy wprawdzie list odmowny wicedyrektora, który uzasadniał odmowę tym, że szpital jest terenem zakaźnym. Uważałem jednak, że mam obowiązek kanoniczny zwiedzić kaplicę, w której przechowuje się Najświętszy Sakrament. Bramę zastałem zamkniętą. Stał tu tłum ludzi, który powitał nas fanfarą orkiestry. Za bramą pielęgniarki, siostry i chorzy. Powstał wielki tumult. Padały okrzyki: »Wpuścić Prymasa«. Ponieważ ktoś od wewnątrz usiłował wywalić bramę, zmuszony byłem ludzi uspokoić słowami: Jesteśmy Narodem wolnym i praw swoich mamy dochodzić z godnością i spokojem. - Jakoż istotnie, ludzie uspokoili się. Przed bramę wyszedł wicedyrektor i w zdaniach półanalfabety wypowiedział, że »pisemko było wysłane z odmową«. Wyjaśniłem, że pisemko było skierowane do parafii, a ja wykonuję swoje prawa ordynariusza diecezji. Zakaz jest pogwałceniem praw biskupa. Wicedyrektor szybko zniknął. Mała dziewczynka wygłosiła wierszyk, ludzie zaczęli płakać. Przyjąłem kwiaty, pobłogosławiłem siostry i pielęgniarki i odjechałem na cmentarz, który z kolei zwiedziłem".

Prymas zakończył wizytację o godz. 17.00. Żegnany przez tłum wiernych zebranych na placu przykościelnym i pobliskich ulicach wyjechał do miejscowości Ciele.

Rok 1952- Zapoznanie się ze stanem odbudowy świątyń w Strzelnie i Kruszwicy

28 lipca w drodze do Warszawy Prymas zatrzymał się w Strzelnie i Kruszwicy, gdzie zapoznał się ze stanem odbudowy świątyń. Troska o te budowle sakralne była bardzo charakterystyczna dla Prymasa. W kolejnych latach będzie on często odwiedzał wspomniane miejsca i sprawdzał jak postępują prace remontowe i budowlane po zniszczeniach wojennych. Wyszyński zanotował:

> „W Strzelnie oglądałem nową kolumnę romańską, odkrytą w ścianie prezbiterium, od strony prawej kaplicy. Jest to dalszy dowód, że był to dobrze zachowany kościół romański. – W Kruszwicy ks. prałat [Paweł] Pękacki przedstawił mi stan studiów nad odczyszczaniem kolegiaty z naleciałości pruskich. Ludzi chętnych do pracy nie brak, ale zawsze zawodzi wykonanie, w ostatniej chwili".

Rok 1953- internowanie Prymasa w klasztorze kapucynów w Rywałdzie Królewskim

Obszar województwa kujawsko-pomorskiego wpisał się w wyjątkowo trudny dla Prymasa Wyszyńskiego czas internowania. Zatrzymanie Prymasa Tysiąclecia było przede wszystkim jednym z przejawów antykościelnych działań władz. Miało ono miejsce po wydanym 8 maja 1953 r. słynnego memoriału Episkopatu Polski „Non possumus", w którym Episkopat Polski wraz z Prymasem stanowczo przeciwstawił się próbom podporządkowania Kościoła katolickiego w Polsce władzy komunistycznej.

W piątek, 25 września 1953 r. o godz. 22.30 kilka osób zaczęło dobijać się do bramy domu arcybiskupiego w przy ul. Miodowej w Warszawie. Decyzją rządu z dnia 24 września Prymas został zawieszony w czynnościach arcybiskupich oraz postanowiono go usunąć z Warszawy. Kilka minut po północy, czyli już 26 września ks. Prymas został wywieziony ze swojej siedziby, a około godz. 4.00 rano przywieziono go do klasztoru kapucynów w Rywałdzie Królewskim. Miejscowość ta stała się pierwszym miejscem przetrzymywania kardynała Wyszyńskiego. Nie trwało to jednak długo, gdyż już 12 października Prymasa przewieziono do klasztoru w Stoczku Warmińskim.

Ks. Prymas szybko zorientował się gdzie się dokładnie znajduje. W celi wisiał bowiem obraz Matki Bożej podpisany: „Matko Boża Rywałdzka pociesz strapionych". W swoich zapiskach z okresu izolacji Prymas odnotował: „To był pierwszy głos przyjazny, który wywołał wielką radość".

W przywołanych wyżej wspomnieniach znajdujemy także szczegółowy opis pomieszczenia, w którym Prymas miał spędzić kilkanaście dni:

> „Pokój, do którego byłem wprowadzony, robi wrażenie mieszkania świeżo i pospiesznie opuszczonego. Łóżko nie jest zasłane, pozostawione osobiste rzeczy przez zakonnika, który tu mieszkał. Wśród tych rzeczy - walizka na wpół otwarta, z której wygląda najnowszy zeszyt pisma »Kuźnica Kapłańska«, z zaadresowaną imiennie obwolutą. Wszystkie meble są w stanie ruiny: biurko »trzyma się ściany«, podobnie szafka nocna, miednica z nie wylaną wodą, w szafie osobista bielizna i ubranie. Na podłodze sterta książek przykryta papierem. Podłoga brudna, po kątach pełno »kotów«. Wygląd typowej celi zakonnej, gdzie gospodarzy człowiek zajęty ważniejszymi sprawami. Z pokoju wychodzą dwa okna na podwórze gospodarcze, na którym kręcą się kury, kaczki i indyki. Obora na pół uchylona, z krowami. Zresztą pusto, nie ma żywej duszy. Na korytarzu kręcą się młodzi ludzie w ubraniach cywilnych".

W innym miejscu Prymas napisał:

> „Rozpoczynam więc życie więźnia. Słowa tego używać nie można, gdyż otoczenie moje prostuje: to nie jest więzienie. Pomimo to czuwa nade mną blisko 20 ludzi »w cywilu«. Nie opuszczają korytarza i w dzień i w nocy; skrzypiące kroki słyszę cały dzień. Brak nam światła. Jeden z młodych ludzi usadza się na noc na koślawym krzesełku pod drzwiami i tu, przy kopcącej lampce albo przy świecach ołtarzowych, czyta książki. Na podwórzu gospodarczym

stale przebywa kilku młodych ludzi, którzy nie spuszczają oczu z moich okien. Zresztą, są grzeczni i trzymają się na odległość".

W pierwszych dniach pobytu w Rywałdzie Królewskim Prymas Stefan Wyszyński nie mógł nawet odprawiać mszy św. Recytował jedynie teksty mszalne. W dniu 30 września 1953 roku swoim dzienniku zanotował:

„Otrzymałem dziś aparaty kościelne i sprzęty liturgiczne do odprawiania Mszy świętej, przywiezione z Miodowej. Brak jest portatylu, wina mszalnego i hostii, ampułek i mszału liturgicznego. Obiecano mi dostarczyć świece. Gdy przed opuszczeniem domu wyraziłem życzenie wstąpienia do kaplicy, pan, który mi pokazał do przeczytania »dekret« rządowy, oświadczył, że »tam będzie kaplica«. Skłamał, podobnie jak ci przy bramie, którzy »przynieśli list od ministra Bidy do biskupa Baraniaka«. Widocznie skłamano i wobec domowników na Miodowej, którzy nie wiedzieli, że nie mam kaplicy i dlatego przysłali mi tylko kielich i ornat. Zdecydowany byłem odprawić Mszę św. Na koślawym biurku, które dotąd służyło mi za »pokój stołowy« i »gabinet pracy«.

Wraz z przyborami do Mszy świętej otrzymałem nieco książek, które mi ułatwią mi przejście do życia człowieka »uczącego się«. Spis rzeczy sporządził ksiądz [Hieronim] Goździewicz. Przyjąłem ten znak z niepokojem o biskupa Baraniaka; ten wysoce sumienny i dokładny człowiek, gdyby pozostał w domu, na pewno sam sporządziłby spis rzeczy".

4 października 1953 roku Prymas sporządził ołówkiem na ścianach celi klasztornej stacje Drogi Krzyżowej, przy których odprawiał to nabożeństwo. Stacje te zachowały się do dnia dzisiejszego i stanowią nie tylko wyjątkową pamiątkę po Prymasie, ale są także znakiem identyfikującym Rywałd z osobą Prymasa.

Klasztor kapucynów był tylko miejscem przejściowym przetrzymywania Prymasa. Nie można wykluczyć, że władze prawdopodobnie dopiero po wywiezieniu Prymasa do Rywałdu zaczęły intensywnie szukać kolejnych miejsc jego uwięzienia. Początkowo wybrano klasztor w Świętej Lipce, jednak z powodu dużej liczby pielgrzymów odwiedzających to sanktuarium, zrezygnowano z tego pomysłu. Ostatecznie zdecydowano się na opuszczony klasztor pofranciszkański w Stoczku Warmińskim.

Rok 1956- wizyta w Bydgoszczy

Po dojściu do władzy przez Władysława Gomułkę w październiku 1956 r. nastąpiło krótkotrwałe polepszenie relacji między państwem a Kościołem katolickim. W jego ramach m.in. zwrócono „Tygodnik Powszechny" prawowitym właścicielom, wyrażono zgodę na powstanie w kilku miastach Klubów Inteligencji Katolickiej (np. w Toruniu). 26 października wypuszczono także na wolność Prymasa Wyszyńskiego. Po powrocie na stolicę prymasowską Prymas stał się niejako ojcem Narodu, a samo uwięzienie, wbrew intencjom władz, doprowadziło do wzrostu jego autorytetu wśród społeczeństwa.

19 grudnia Prymas, w towarzystwie biskupa gnieźnieńskiego Antoniego Baraniaka i ks. prałata Władysława Padacza, przyjechał do Bydgoszczy. Była to tym samym jego pierwsza podróż w granice województwa kujawsko-pomorskiego po trzyletniej izolacji. Co ciekawe, informacje na temat tej wizyty znaleźć można nawet w lokalnej prasie. Do tej pory, bowiem gazety nie poświęcały miejsca sprawom kościelnym, chyba, że dotyczyły one afer, często fikcyjnie kreowanych, z udziałem duchowieństwa. Potwierdza to, więc fakt chwilowego ocieplenia się stosunków na linii państwo-Kościół po dojściu W. Gomułki do władzy.

O godz. 19.00 w kościele św. Wincentego a Paulo Prymas wziął udział w nabożeństwie maryjnym. Wygłosił podczas niego kazanie o znaczeniu ślubów jasnogórskich, podkreślając znaczenie zawartych tam zobowiązań wierności Bogu, rodzinie katolickiej, katolickiemu wychowaniu, sprawiedliwości i miłości społecznej:

„Najmilsze dzieci! To jest program, który spłynął w światłach Jasnej Góry do duszy narodu. Musimy go teraz wykonać, od dziś poczynając.

Przez najbliższe miesiące będziemy się przygotowywać w całej Polsce i w każdej świątyni, do ponowienia jasnogórskich przyrzeczeń. Powtórzymy je w pierwszych dniach maja. Później rozpocznie się wielka praca, która ma przygotować naród na Tysiąclecie chrześcijaństwa.

Będziemy bowiem obchodzić tysiąclecie nie tylko przyrodzonego, ale i nadprzyrodzonego życia chrześcijańskiego narodu".

Sam pomysł ślubów jasnogórskich zrodził się u Prymasa podczas internowania. Miał on przygotowywać wiernych do, przypadających w 1966 r., obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski. Tekst Ślubów Jasnogórskich z 26 sierpnia 1956 roku był początkiem całego programu Wielkiej Nowenny, którego celem było oddanie się wiernych w opiekę Najświętszej Maryi Panny, Królowej Polski. Od tego czasu, co roku, wierni w swoich parafiach mieli składać specjalne przyrzeczenia – na każdy rok wyznaczono konkretne hasło np. „Wierność Bogu, Krzyżowi, Ewangelii, Kościołowi i jego pasterzom" w pierwszym roku nowenny, czy „Życie jest światłością ludzi" w roku trzecim. Same Jasnogórskie Śluby Narodu nawiązywały do ślubów króla Jana Kazimierza, które złożył podczas potopu szwedzkiego w katedrze lwowskiej.

Po nabożeństwie, Prymas przyjął życzenia od duchowieństwa bydgoskiego z okazji powrotu z internowania do Gniezna i Warszawy. Z tej okazji ks. dr Marian Stark wygłosił przemówienie, w którym mówił:

„Uwolnienie Prymasa Polski jest dla nas naprawdę wielkim świętem *wiary*! – *Za cud Boży i cud wiary* katolickiej uważamy ocalenie i uwolnienie Waszej Eminencji. Podobnie jak w święto św. Cecylii podnosi Kościół w swej liturgii »wierzymy, że Chrystus naprawdę jest Synem Bożym prawdziwym, kiedy taką sobie wybrał służebnicę« - wysoka klasa wartości moralnych Jego wyznawców jest mocno przemawiającym za prawdziwością i Boskością Chrystusa argumentem, - tak dla nas i naszych czasów i w naszych warunkach możemy śmiało stwierdzić, że argumentem przemawiającym tym samym językiem i tą samą siłą – jest, że sobie Chrystus Pan w taki sposób zachował i ustrzegł Prymasa Polski… Tu na pewno więcej miał Bóg do zrobienia i zrobił niż… ludzie! […]

Uwolnienie Prymasa Polski – Waszej Eminencji – *to naprawdę wielkie święto radości*, Bożej Radości. […] Widział tę radość Ksiądz Prymas wczoraj i dziś w oczach i na twarzach ludzi, przylepionych do ambony i filarów, i do ścian kościołów bydgoskich, kościoła św. Wincentego. […]

Jak dobrze, że Księdza Prymasa mamy wśród siebie w tygodniu, kiedy Kościół św. po raz pierwszy śpiewa w swej liturgii »Blisko już jest Pan«. Możemy Waszej Eminencji powiedzieć… Gloria in exelsis Deo… i złożyć Mu życzenia, by Jego powrót stał się »na powstanie wielu w Izraelu«.. wielu w Narodzie Polskim, - owszem cały Naród Polski niech się stanie Izraelem, Narodem Bożym… Wybranym!"

Widać, jakie znaczenie dla wiernych miało wyjście na wolność Prymasa i jego powrót do codziennych obowiązków. W kościele i na całym placu przykościelnym zebrała się rzesza wiernych, a po mszy św. wierni jeszcze czekali na Prymasa śpiewając „Sto lat". Według szacunków władz zebrało się około 20 tys. wiernych (takie informacje podawało nawet Radio Bydgoszcz!).

20 grudnia od samego rana Prymas był żywiołowo witany przez wiernych. O godz. 6.00 w kościele Matki Bożej Nieustającej Pomocy odprawił mszę św. i wygłosił kazanie, a o godz. 10.30 udał się do kaplicy Matki Bożej Częstochowskiej przy kościele św. Wincentego a Paulo, gdzie przewodniczył rozważaniom „Godziny kapłańskiej" duchowieństwa bydgoskiego. O godz. 14.00 natomiast przewodniczył modlitwie dla dzieci, po której pobłogosławił jeszcze wiwatujących na jego cześć wiernych zebranych przy zabudowaniach przyklasztornych. O godz. 17.00 w kościele Trójcy Świętej odprawił nabożeństwo, na zakończenie, którego wygłosił przemówienie na temat posłannictwa Kościoła. Spotkania z Prymasem zgromadziły tłumy wiernych, którzy wypełnili nie tylko świątynię, ale także i przykościelne ulice.

Trzeciego dnia, 21 grudnia o godz. 6.00 w kościele Najświętszego Serca Pana Jezusa Prymas odprawił mszę św. roratnią z udziałem zespołu muzycznego i wygłosił kazanie poświęcone znaczeniu kultu Najświętszej Maryi Panny. Po mszy św. został odprowadzony przez wiernych na plebanię. Jak czytamy w jednym z opracowań wizyta Prymasa w Bydgoszczy była: „dla wiernych tego miasta niezapomnianym przeżyciem duchowym i ważnym wydarzeniem w życiu religijnym lokalnego kościoła". Nie mamy też wątpliwości, że była także manifestacją religijną świadczącą o przywiązaniu wiernych do Kościoła katolickiego. Prymas opuścił miasto ok. godz. 8.30 udając się do Torunia. Podsumowując wizytę, Prymas w kronice ks. misjonarzy dokonał następującego wpisu: „Po kilku latach pobytu w domu niewoli przybyłem do Bydgoszczy, by podziękować Ludowi Bożemu za modlitwę, którą byłem wspierany [...]. Wszystkim Dzieciom Bożym całym sercem błogosławię".

Na koniec zacytujmy jeszcze wspomniany wcześniej opis wydarzeń, który został opublikowany na łamach Ilustrowanego Kuriera Polski:

„Po przeszło trzyletniej nieobecności przybył wczoraj do Bydgoszczy prymas Polski, ks. kardynał Stefan Wyszyński. Już na długo przed godz. 19.00 […] przed Bazyliką św. Wincentego a Paulo zaczęły gromadzić się tłumy mieszkańców, które już z braku miejsca w samej Bazylice, musiały zadowolić się pobytem na placu. Punktualnie o godz. 19 dźwięki orkiestry zostały zagłuszone potężnymi wiwatami, którymi powitano Dostojnego Gościa oraz towarzyszącego Mu ks. biskupa [Antoniego] Baraniaka.

W trakcie uroczystości powitalnej trzy dziewczynki wręczyły gościom bukiety białych i czerwonych kwiatów i wygłosiły równocześnie krótkie przemówienie, witając ich w imieniu parafian. Wokół szpaleru, wypełnionego licznie zebranym duchowieństwem, zakonnikami oraz ministrantami, wiwatowały zebrane tłumy. Na lekkim wietrze łopotały biało-czerwone flagi, [a] nad wejściem do Bazyliki w świetle reflektorów widoczne były – herb prymasowski oraz makiety katedr gnieźnieńskiej i warszawskiej".

Warto zwrócić uwagę na sposób, w jaki dziennikarz przedstawiał osobę Prymasa, przebieg uroczystości i zachowanie wiernych: „Dźwięki orkiestry zostały zagłuszone potężnymi wiwatami", „powitano Dostojnego Gościa", „Na lekkim wietrze łopotały biało-czerwone flagi", „Wiwatowały zebrane tłumy". Zwroty te możemy spotkać w prasie jedynie sprzed 1948 r.

Rok 1959- obchody 50-lecia „Ateneum Kapłańskiego" we Włocławku

W 1959 r. czasopismo „Ateneum Kapłańskie" świętowało 50 lat swego istnienia. Powstało ono w 1909 r. z inicjatywy ks. Idziego Radziszewskiego, rektora seminarium włocławskiego, a następnie rektora Akademii Teologicznej w Petersburgu i założyciela Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Redaktorzy czasopisma od samego początku mieli na celu prowadzenie katolickich badań naukowych oraz ułatwianie nabywania niezbędnych informacji na temat wiary i Kościoła katolickiego dla kapłanów. W ten sposób „Ateneum Kapłańskie" miało odzwierciedlać ówczesny ruch społeczności katolickiej za granicą oraz służyć do łatwiejszej wymiany myśli. By spełnić te cele czasopismo nawiązało współpracę z różnymi ośrodkami naukowymi. Warto dodać również, że jednym z redaktorów naczelnych tego pisma naukowego był, w latach 1933-1939, ks. Stefan Wyszyński, który wiele miejsca w piśmie poświęcał problematyce duszpasterskiej i społecznej.

Uroczystości rozpoczęły 15 marca już o godz. 9.00 mszą św. celebrowaną przez ks. Franciszka Korszyńskiego, biskupa pomocniczego diecezji włocławskiej, w intencji żyjących i zmarłych redaktorów i współpracowników czasopisma. Prymas Wyszyński do Włocławka przybył w godzinach popołudniowych, tak by podczas nabożeństwa o godz. 16.00 w katedrze wygłosić kazanie. Dalsze obchody, od godz. 18.00 przeniosły się do auli św. Tomasza z Akwinu w seminarium duchownym, gdzie miała miejsce uroczysta akademia. Zaczęto ją kantatą Hansa Leo Hasslera w wykonaniu chóru alumnów pod kierownictwem ks. kan. Tadeusza Guzendy. Następnie biskup włocławski Antoni Pawłowski wygłosił powitanie, w którym przedstawił troskę Kościoła o kulturę duszpasterską duchowieństwa na tle uchwał soboru trydenckiego oraz wypowiedzi Piusa X i Piusa XII. Po nim głos zabrał redaktor naczelny pisma ks. dr Kazimierz Majdański, który nawiązując do historii czasopisma, jego początków i redaktorów wskazał na cechy charakterystyczne czasopisma. Następnie, po śpiewach chóru i wystąpieniu przedstawiciela Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, przeczytano kilka życzeń, a po nich przemówił Prymas Wyszyński. W swym wystąpieniu wspominał czasy, w których powstało czasopismo, postać rektora ks. Henryka Kaczorowskiego oraz o swojej współpracy z czasopismem.

Przemówienie to było punktem kulminacyjnym uroczystości. Następnie wszyscy udali się do kościoła św. Witalisa, gdzie Prymas zaintonował „Te Deum" i udzielił błogosławieństwa Najświętszym Sakramentem, a na zakończenie odśpiewano „Apel Jasnogórski". Następnego dnia o godz. 7.00 w kaplicy seminaryjnej Prymas odprawił mszę św. i wygłosił konferencję do alumnów. O godz. 9.00 w kaplicy Zgromadzenia Sióstr Wspólnej Pracy od Niepokalanej Maryi wygłosił konferencję do zakonnic.

Rok 1961- Kongres Maryjny w Nakle

9 września Prymas wyjechał do Nakła, gdzie miał miejsce Kongres Maryjny. Wieczorem przybył do kościoła św. Stanisława. Tam o godz. 19.00 przywitał go ks. dziekan Edmund Matz, duchowieństwo i licznie zebrani wierni. Następnie rozpoczęła się msza św., podczas której Prymas w kazaniu przedstawił religijne cele Kongresu, a na końcu udzielił błogosławieństwa.

Następnego dnia, 10 września o godz. 9.00 w kościele św. Stanisława odprawił mszę św. dla dzieci i młodzieży i wygłosił w jej trakcie krótkie kazanie. O godz. 11.00 przy kościele św. Wawrzyńca podczas sumy celebrowanej przez ks. kanonika Walentego Wnuka wygłosił kazanie, w którym między innymi zachęcał do starannego i katolickiego wychowywania dzieci i młodzieży. Po sumie pobłogosławił plony żniwne.

Następnie, około godz. 15.00 Prymas wziął udział w procesji maryjnej do pięciu ołtarzy. Na zakończenie uroczystości Prymas podziękował za przygotowanie kongresu i udział w nim licznych wiernych z całego dekanatu. Następnie odśpiewano „Boże coś Polskę", a Prymas pobłogosławił dzieci.

Rok 1963- konsekracja biskupa Kazimierza Majdańskiego we Włocławku

W dniach 23-24 marca odbyły się we Włocławku uroczystości konsekracyjne nowego biskupa pomocniczego diecezji włocławskiej ks. Kazimierza Majdańskiego. Wziął w nich udział Prymas Wyszyński. Pierwszego dnia pobytu we Włocławku, 23 marca o godz. 20.00 w kaplicy domu arcybiskupiego, Prymas Wyszyński przyjął *iuramentum* (przysięgę) od biskupa nominata, a następnego dnia o godz. 10.00 w katedrze włocławskiej udzielił mu sakry biskupiej. Współkonsekratorami byli: biskup włocławski Antoni Pawłowski i biskup gorzowski Wilhelm Pluta. Na zakończenie uroczystości Prymas wygłosił słowo, w którym wskazywał na rolę biskupa w życiu Kościoła i lokalnej społeczności katolickiej.

Rok 1956- koronacja figury Matki Bożej w Markowicach

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego znaczącym kultem otaczana jest figura Matki Bożej Markowickiej, zwana Panią Kujaw. Wizerunek powstał prawdopodobnie w XIV lub XV w. na terenie Niemiec, skąd dotarł do Trzebnicy, gdzie opiekowały się nim cysterki z tamtejszego klasztoru. Po wielu latach figura trafiła do Strzelna, a prawdopodobnie w 1630, podczas szalejącej epidemii cholery, przeniesiona została do Markowic. Już w 1635 r. biskup kujawski Maciej Łubieński dekretem ogłosił figurę jako słynącą łaskami. Kult maryjny w tym miejscu został ugruntowany cudownymi uzdrowieniami, w tym rodziny Bardzkich, którzy ufundowali w podzięce w 1643 r. markowickie sanktuarium. W 1649 r. z kolei zezwolono na kult publiczny cudownej Madonny.

O koronacji figury myślał już Prymas August Hlond, jednak przez wiele lat nie poruszono tej kwestii. Dopiero w 1963 r. rozpoczęto gromadzenie dokumentacji dotyczącej historii wizerunku maryjnego oraz poświadczeń łask dokonanych przez Madonnę. Ostatecznie już rok później, w 1964 r. Prymas Stefan Wyszyński zawiózł do Watykanu przygotowane dokumenty wraz z prośbą o koronację. Zgodę na koronację ówczesny proboszcz ks. Eugeniusz Laskowski odebrał 22 sierpnia tego samego roku. Na dzień koronacji wyznaczono 27 czerwca 1965 r., a koronatorem mianowany został sam Prymas Wyszyński.

Do uroczystości wierni przygotowywali się specjalnymi nabożeństwami oraz misjami świętymi (przeprowadzonymi od 16 do 23 maja). Uroczystości koronacyjne rozpoczęły się już 26 czerwca. Tego dnia przybył do Markowic biskup Jan Czerniak, który odprawił nabożeństwo, mszę św. oraz odsłonił obraz z wizerunkiem Matki Bożej, będący kopią figury. O godz. 22.30 rozpoczęła się całonocna adoracja Najświętszego Sakramentu w kościele z mszą św. o północy.

Następnego dnia od samego rana odprawiane były w kościele msze św. O godz. 6.00 msza św. połączona z różańcem, o godz. 7.00 msza św. dla matek, o godz. 8.00 dla ojców, o godz. 9.00 dla dzieci, a o godz. 10.00 dla pielgrzymów. Uroczysta koronacja i msza św. rozpoczęły się o godz. 11.00. Przybyłego kardynała przywitały m.in. dzieci recytując wiersze i wręczając mu kwiaty, a także przedstawiciel rady parafialnej oraz młodzież. Następnie w procesji Prymas udał się do świątyni i przeniósł figurę Matki Bożej na plac koronacyjny, gdzie wystawiony był polowy ołtarz. Tam Prymas koronował figurę nadając jej tytuł „Królowej Miłości i Pokoju". Następnie podczas mszy św., celebrowanej przez abp Antoniego Baraniaka, kard. Wyszyński wygłosił kazanie dotyczące kultu maryjnego. Po mszy św. odśpiewano „Apel Jasnogórski"

oraz hymn „Boże coś Polskę", a zebrani biskupi udzielili wiernym pasterskiego błogosławieństwa. Na koniec uroczystości odbyło się stanowe oddanie przysięgi Matce Bożej. Uroczystości zakończyły się nieszporami i mszą św. o godz. 15.00. Podczas uroczystości zebrało się około 8 tys., wiernych 150 księży i alumnów, 60-80 zakonnic.

Po obiedzie w klasztorze Prymas raz jeszcze ukazał się wiernym, oraz zaprosił tamtejszy chór do zdjęcia. Podczas uroczystości otrzymał on kopię figury ukoronowanej Matki Bożej Markowickiej.

Rok 1966- koronacja obrazu Matki Bożej Pięknej Miłości w Bydgoszczy

29 maja Prymas Wyszyński wziął udział w uroczystościach koronacji obrazu Matki Bożej Pięknej Miłości w Bydgoszczy. Obraz ten, będący jednym z najpiękniejszych wizerunków maryjnych na ziemiach polskich, pochodzi z końca XV w. Od XVIII w. wiązał się z nim odpust papieski w intencji wyzwalania dusz cierpiących w czyśćcu. W czasie zaborów został uszkodzony, a po I wojnie światowej poddano go renowacji. Wówczas też, jego kult znacznie się odrodził, a po 1945 r. jeszcze bardziej rozwinął.

Wydarzenia koronacyjne rozpoczęły się o godz. 19.00. Ponieważ władze komunistyczne nie wyraziły zgody na przebieg uroczystości przy świątyni farnej, dlatego miejscem koronacji był plac przed kościołem Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Obraz został przywieziony z fary prywatnym samochodem, gdyż, pod groźbą sankcji prawnych, zabroniono procesyjnego przeniesienia obrazu, a nawet dekorowania samochodu, w którym obraz był przewożony. Po powitaniu przez ks. Kazimierza Wardę, proboszcza parafii farnej, Prymas Wyszyński z arcybiskupem krakowskim Karolem Wojtyłą koronowali obraz Matki Bożej. Następnie Prymas uczestniczył we mszy św. celebrowanej przez biskupa Jana Czerniaka. W wydarzeniu koronacji uczestniczyli również: biskup włocławski Antoni Pawłowski, arcybiskup poznański Antoni Baraniak, biskup chełmiński Kazimierz Kowalski, biskup częstochowski Stefan Bareła, biskup chełmiński Bernard Czapliński, biskup gnieźnieński Lucjan Bernacki, biskup włocławski Jan Zaręba, biskup częstochowski Tadeusz Szwagrzyk i biskup włocławski Kazimierz Majdański. Na koniec mszy św. Prymas wygłosił kazanie, które było jednocześnie kazaniem milenijnym. Po nim ponowił akt oddania ziemi bydgoskiej w macierzystą opiekę Matki Bożej. Po mszy obraz wrócił samochodem z powrotem do fary. Warto dodać, że władze komunistyczne nie pozwoliły aby temu wydarzeniu towarzyszyła jakakolwiek procesja. Następnego dnia o godz. 8.00 Prymas odprawił jeszcze przed obrazem w kościele farnym mszę św. i wygłosił kazanie maryjne nawiązujące do koronacji z poprzedniego dnia.

W związku z koronacją władze zorganizowały wydarzenia konkurencyjne. 30 maja odbył się m.in. koncert w Parku Ludowym, występy zespołów jazzowych dla młodzieży w hali sportowej „Astoria", a także wycieczki turystyczne oraz zawody żużlowe. Bezpieka w dokumentach chwaliła się sukcesem zorganizowanych wydarzeń, informując jednocześnie, że te kościelne wypadły fatalnie. Ciekawe, że zgoła innego zdania był jeden z tajnych współpracowników, który w swym sprawozdaniu pisał:

> „29.5.1966 r. udałem się na Szwederowo już o godz. 17.30, przestrzegano mnie bowiem, że się później nie dostanę. Wziąłem dla pewności taksówkę. Na ul. Podgórnej szły już takie tłumy, że samochód tylko z trudem się przebijał. U wylotu ulicy Orlej taksówkarz oświadczył, że dalej nie pojedzie. Z trudem przedostałem się na teren kościoła, wniesiony na fali tłumu".

Rok 1966- Sacrum Poloniae Millenium

W ramach obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski każda diecezja obchodziła swoje uroczystości. Na terenie obecnego województwa kujawsko-pomorskiego, w którego granice wchodziły obszary czterech diecezji: włocławskiej, chełmińskiej, gnieźnieńskiej i płockiej odbyły się łącznie trzy uroczystości milenijne: w Kruszwicy (29 czerwca), Toruniu i Chełmży (10-11 września) i Włocławku (9 października). W każdej z nich udział wziął Prymas Wyszyński.

1. Uroczystości milenijne w Kruszwicy

Diecezja włocławska wspólnie z archidiecezją gnieźnieńską obchodziły dodatkowe, wspólne, obchody milenijne. Jako miejsce uroczystości wybrano Kruszwicę – miasto, które odegrało znaczącą rolę zarówno w chrystianizacji kraju i organizowaniu państwowości polskiej. Uroczystości rozpoczęły się 29 czerwca o godz. 9.00 mszą św.

Prymas do Kruszwicy przybył na godz. 11.00. Został uroczyście powitany przez proboszcza parafii, ks. Leona Kijewskiego i reprezentantów poszczególnych stanów ubranych w stroje kujawskie. W powitaniu uczestniczyła także kapela ludowa. Następnie rozpoczęła się suma pontyfikalna celebrowana przez biskupa włocławskiego Antoniego Pawłowskiego. Oprócz niego we mszy św. uczestniczyli między innymi biskupi włocławscy Kazimierz Majdański i Jan Zaręba. Podczas Eucharystii Prymas Wyszyński wygłosił kazanie, w którym nawiązywał do historycznego znaczenia miasta Kruszwicy i znajdującej się w niej kolegiaty. Po mszy św. wyruszono w procesji dookoła świątyni: mężczyźni nieśli krzyż, kobiety chrzcielnicę, młodzież męska ewangeliarz i paschał, młodzież żeńska obraz Matki Bożej Częstochowskiej, dzieci wizerunek papieża Pawła VI, a ministranci świecę papieską.

Druga część uroczystości rozpoczęła się o godz. 16.00 krótkim przemówieniem biskupa A. Pawłowskiego, które otworzyło sesję naukową. Jako pierwszy głos zabrał ks. prof. Stanisław Librowski z Włocławka, który wygłosił referat o znaczeniu kolegiaty w Kruszwicy w dziejach diecezji włocławskiej i gnieźnieńskiej. Prelegent prosił również Prymasa o wstawiennictwo u papieża o przyznanie kościołowi tytułu bazyliki mniejszej. Następnie przemówienie wygłosił Prymas. Na zakończenie obchodów odnowiono przyrzeczenia chrztu świętego, poświęcono nową chrzcielnicę, a biskup Jan Czerniak udzielił sakramentu chrztu sześciorgu dzieciom o imieniu: Dąbrówka i Mieszko. Prymas opuścił Kruszwicę o godz. 18.30.

2. Uroczystości milenijne w Toruniu i Chełmży

Uroczystości milenijne diecezji chełmińskiej rozpoczęły się 10 września wczesnym wieczorem. Przez cały dzień do Torunia napływały rzesze wiernych z całej diecezji. Tego samego dnia do grodu Kopernika z Warszawy przyjechał Prymas Wyszyński. O godz. 17.45 w gronie licznie zebranego duchowieństwa przybył do domu zakonnego sióstr elżbietanek przy ul. Żeglarskiej.

O godz. 18.30 rozpoczęła się uroczysta msza św. inauguracyjna w kościele mariackim. Na samym początku kardynał Wyszyński został przywitany wierszami wyrecytowanymi przez przedstawicieli dzieci i młodzieży, a następnie wszyscy zebrani w kościele biskupi otrzymali od dzieci kwiaty. Głos z ambony zabrał biskup Kazimierz Kowalski, nawiązując w swoim przemówieniu do wędrówki kopii obrazu Matki Bożej Częstochowskiej. Kilka dni wcześniej, dokładnie 4 września, obraz ten został „uwięziony" na Jasnej Górze przez władze państwowe. Dlatego na uroczystościach w Toruniu zamiast niego wystawiano pustą ramę z dwoma goździkami – białym i czerwonym. Mszę św., na specjalne zaproszenie, celebrował arcybiskup wrocławski Bolesław Kominek, a kazanie o „Sobocie Królowej Polski" zgodnie z programem wygłosił Prymas Polski.

O północy i rankiem we wszystkich kościołach Torunia i okolic odprawiono msze św. Prymas Wyszyński zarówno w nocy jak i rano odprawił mszę św. w kaplicy sióstr elżbietanek przy ul. Żeglarskiej. Siostry w kronice zakonnej odnotowały: „Kaplica wypełniona po brzegi. 7.30 „Ecce Sacerdos magnus", odśpiewuje 4 osobowy zespół śpiewaczy, a następnie J. Em. Ks. Kardynał odprawia Mszę św. w asyście".

Główne diecezjalne uroczystości milenijne odbyły się na placu przy kościele Chrystusa Króla na toruńskim przedmieściu – Mokre. Ta parafia, jako jedna z nielicznych w Toruniu miała plac, który mógł pomieścić spodziewanych licznie wiernych. Rzeczywiście przykościelny plac zapełnił się w szybkim tempie. Ołtarz został wystawiony przed kościołem, nad nim wisiała pusta rama bez obrazu, a po bokach na wielkich tablicach widniały herby 30 miejscowości dekanalnych diecezji chełmińskiej. Główne uroczystości rozpoczęły się o godz. 9.00. Mszę św. celebrował arcybiskup poznański Antoni Baraniak, homilię wygłosił Prymas Wyszyński. Po mszy św. odśpiewano trzykrotnie Apel Jasnogórski oraz odczytano akt oddania całej diecezji chełmińskiej w niewolę Matce Bożej. Uroczystości zakończyło słowo dziękczynne ordynariusza diecezji chełmińskiej, wspólne błogosławieństwo biskupów oraz odśpiewanie pieśni „Boże coś Polskę".

Kolejnym etapem uroczystości była sesja ekumeniczna w kościele św. Janów. W tym celu duchowni udali się specjalnie wyznaczoną przez władze wojewódzkie trasą na starówkę. Prymas w zapiskach pisze: „»Regres« – do samochodów – boczną ulicą, którą wróciliśmy do kościoła Św. Jana, w niczym nie kolidując z uroczystościami państwowymi. Obstawa MO i radiowozów wprost fantastyczna. Stajemy się coraz bardziej państwem »milicyjno-ubowskim«". Sesja ekumeniczna poświęcona była problematyce dotyczącej spotkania ekumenicznego, które miało miejsce w Toruniu w 1645 r. zwanego „Colloquium Charitativum", a także osobie Mikołaja Kopernika.

O godz. 12.00 duchowni zostali przywitani przed kościołem przez delegację studentów. Przy stole prezydialnym zasiedli: Prymas Stefan Wyszyński, arcybiskup poznański Antoni Baraniak, arcybiskup wrocławski Bolesław Kominek, biskup chełmiński Kazimierz Kowalski oraz biskup Franciszek Jop z Opola.

Po odśpiewaniu jednej części „Bogurodzicy" oraz odmówieniu modlitwy „Anioł Pański" głos zabrał biskup K. Kowalski. Następnie do mównicy podszedł ks. dr Edmund Piszcz. Wygłosił on referat dotyczący „Colloquium Charitativum". Kolejnym punktem programu sesji ekumenicznej było wystąpienie ks. pastora Zygmunta Michelisa z Warszawy, pioniera ruchu ekumenicznego, współzałożyciela i pierwszego prezesa Polskiej Rady Ekumenicznej. Jego przemówienie zrobiło wielkie wrażenie na słuchaczach. Następnie, gdy chór zaintonował pieśń „Gaude Mater Polonia", Prymas Wyszyński, biskup Kowalski i ks. Michelis wymienili między sobą braterskie pocałunki. Nawiązano w ten sposób do wydarzenia, które miało miejsce w 1965 roku na zakończenie Soboru Watykańskiego II, gdy pocałunki wymienili między sobą papież Paweł VI i patriarcha Konstantynopola – Atanagoras I.

Po wygłoszeniu słowa podziękowania przez biskupa K. Kowalskiego, głos zabrał ks. Hoffmann, wykładowca Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, który nawiązując do wypowiedzi pastora Michelisa, odczytał modlitwę ekumeniczną. Po nim głos zabrał ks. Marian Borzyszkowski poświęcając swoje wystąpienie Mikołajowi Kopernikowi. Na zakończenie głos zabrał Prymas Wyszyński.

Po obiedzie, o godz. 16.15, Prymas oraz grupa duchownych udali się do Chełmży na mszę św., która zakończyć miała uroczystości milenijne diecezji chełmińskiej. Prymas po drodze do Chełmży o godz. 16.30 wstąpił na kilka minut na plac przy kościele św. Józefa. Następnie około godz. 16.40, z trudem, przeciskając się przez wiwatujący tłum wiernych, Prymas wraz z biskupami udali się do samochodów. Spod kościoła ruszyła kolumna 14 motocykli i 7 samochodów i skierowała się w stronę Chełmży.

Na miejsce Prymas dotarł z lekkim opóźnieniem, około godz. 17.15. Według szacunków kościelnych zgromadzonych było tam około 20 tys. wiernych. O wiele mniej wyliczyły władze państwowe, według których do Chełmży przybyło jedynie około 3-4 tys. osób. Mszę św. w dawnej katedrze diecezji chełmińskiej odprawił biskup pomocniczy diecezji chełmińskiej Zygfryd Kowalski, natomiast Prymas Wyszyński wygłosił homilię.

Pomiędzy godz. 20.30 a 21.00 Prymas powrócił do Torunia. W jego zapiskach milenijnych można przeczytać: „Wracamy do Torunia wśród ciemności. Miasto niemal puste, krążą tylko gęsto patrole MO i stoją radiowozy. »Pokój Toruński III« zakończony".

Następnego dnia, w poniedziałek, między godz. 7.30 a 8.00 w kaplicy w domu sióstr elżbietanek Prymas odprawił mszę św. i wygłosił krótkie kazanie do zebranych zakonnic. Po śniadaniu, między godz. 9.00 a 10.00 nastąpiło pożegnanie.

3. Uroczystości milenijne we Włocławku

Ostatnie uroczystości milenijne w ramach Obchodów Chrztu Polski na terenie województwa kujawsko-pomorskiego odbyły się we Włocławku. Obchody w diecezji włocławskiej zaplanowano na 8 i 9 października.

Do uroczystości włocławskich, podobnie jak to miało miejsce w Toruniu, Chełmży, Kruszwicy, czy pozostałych miastach w Polsce, przygotowywały się również lokalne władze komunistyczne. W ramach zakrojonych na szeroką skalę działań inwigilowano księży związanych z organizacją obchodów i przeprowadzano z nimi rozmowy profilaktyczne. Ponadto w celu dopływu bieżących informacji oddelegowano 65 tajnych współpracowników i informatorów. Mieli oni dostarczać informacje z przebiegu uroczystości, aktywności świeckich, szczególnie młodzieży. Utrwalano także wydarzenia na filmach i zdjęciach by po zakończeniu obchodów móc jeszcze raz sprawdzić, kto w nich uczestniczył. W stan pogotowia dodatkowo postawiono 432 funkcjonariuszy wszelkich służby milicyjnych, w tym 178 zomowców. Podczas uroczystości obecne były również osoby nagrywające wszystkie wystąpienia, gdyż Wydział Techniki Operacyjnej założył w katedrze podsłuch. We Włocławku i okolicy zorganizowano także wydarzenia konkurencyjne, które miały na celu odciągnięcie znacznej liczby wiernych od uroczystości kościelnych. W ich ramach odbyły się m.in.: mecz piłkarski dla szkół średnich, zabawy taneczne, 50-lecie Fabryki Koncentratów Spożywczych oraz liczne wycieczki krajoznawcze.

Prymas przybył do Włocławka 8 października o godz. 17.00. Po krótkim odpoczynku w domu biskupa włocławskiego udał się do bazyliki katedralnej, gdzie ok. godz. 17.45 wziął udział w procesji. Rozpoczęła się msza św. celebrowana przez abp. Bolesława Kominka. Uczestniczyło w niej 16 biskupów, 50 księży i około 8 tys. wiernych. Podczas niej Prymas Wyszyński wygłosił kazanie, w którym nawiązywał do przedwojennej pracy społeczno-duszpasterskiej we Włocławku. Po mszy odśpiewano jeszcze „Apel Jasnogórski" i „Bogurodzicę".

Przez całą noc w kościele odbyło się całonocne czuwanie, z przerwą na mszę św. pontyfikalną o północy, podczas której słowo Boże wygłosił biskup częstochowski Stefan Bareła. Następnego dnia od godzin rannych odprawiano msze św., podczas których członkowie Episkopatu Polski wygłaszali kazania. Prymas o godz. 7.30 w domu biskupów włocławskich odprawił poranną mszę św. dla sióstr zakonnych i wygłosił kazanie milenijne. O godz. 11.00 wraz z czterdziestoma biskupami udał się na główne uroczystości milenijne diecezji włocławskiej. Ołtarz polowy wystawiono na placu przed katedrą. Świątynia była udekorowana od zewnątrz długimi festonami, natomiast wewnątrz historycznymi sztandarami. Ponadto przed kościołem wystawiona została pusta rama na niebieskim tle – symbol nieobecności Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej. Po wysłuchaniu powitania wygłoszonego przez przedstawicieli diecezji i biskupa A. Pawłowskiego rozpoczęła się uroczysta suma pontyfikalna celebrowana przez arcybiskupa poznańskiego Antoniego Baraniaka. Prymas wygłosił kazanie oparte o śpiew „Godzinek" ku czci Matki Bożej Niepokalanej.

Po przerwie obiadowej, o godz. 16.00 w bazylice odbyła się sesja naukowa poświęcona udziałowi diecezji włocławskiej w budowaniu Kościoła katolickiego w Polsce. Po krótkim powitaniu przez biskupa A. Pawłowskiego, zgromadzeni wierni wysłuchali dwóch odczytów: ks. prof. Stanisława Librowskiego, na temat dziejów diecezji włocławskiej i ks. prał. Stanisława Piotrowskiego dotyczącego pracy duszpasterskiej kościoła włocławskiego na przestrzeni dziejów. Na zakończenie obrady podsumował Prymas Wyszyński, który wskazał na ciągłość milenijnej pracy w latach Kościoła posoborowego. Po sesji Prymas wraz z biskupami udał się do kaplicy, w której otrzymał święcenia kapłańskie. O godz. 18.00 wrócił do rezydencji biskupów włocławskich i po pożegnaniu udał się do Gniezna.

Rok 1967- koronacja obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Toruniu

Prymas Wyszyński wpisał się także w wydarzenie koronacji obrazu Matki Bożej Nieustającej Pomocy u toruńskich redemptorystów, które miało miejsce 1 października 1967 r. Toruńska kopia została wykonana na początku XX wieku przez Józefa Burhardta, poświęcona przez papieża Leona XIII w 1902 roku. Do kaplicy redemptorystów na Bielanach obraz trafił 17 czerwca 1928 roku. Od tego momentu zaczął rozwijać się prężnie wokół wizerunku kult maryjny.

Uroczystości koronacyjne w Toruniu rozpoczęły się 30 września. O godz. 19.00 sufragan chełmiński biskup Zygfryd Kowalski odprawił mszę św., podczas której kazanie wygłosił biskup włocławski Jan Zaręba. W niedzielę już od samego rana w kościele sprawowano kilka mszy św. Prymas Stefan Wyszyński przybył do Torunia około godz. 10.00. Wydarzenie koronacji rozpoczęto o godz. 10.20. Po adoracji Najświętszego Sakramentu ze świątyni wyruszyła procesja w kierunku rozstawionego przy kościele ołtarza głównego. W kolumnie, poza Prymasem i biskupami, szli wszyscy duchowni i ministranci. Po przybyciu duchownych przed ołtarz nastąpiło powitanie liturgiczne. Przemówienie powitalne wygłosił wiceprowincjał redemptorystów, o. Stanisław Wójcik. Po nim głos zabrał rektor redemptorystów o. Alfons Wittig. Następnie Prymas i biskupi zostali powitani przez: delegację dzieci, która wręczyła im kwiaty, delegację młodzieży oraz delegację rodzin katolickich, która zwyczajem staropolskim przywitała duchownych chlebem i solą. Po ceremonii powitalnej przemówienie wygłosił biskup chełmiński Kazimierz Kowalski. Następnie miała miejsce koronacja. Podczas odśpiewywania litanijnego wezwania do Matki Bożej Nieustającej Pomocy, Prymas Wyszyński z biskupami wyruszył do kościoła w procesji po obraz. Następnie odczytano bullę papieską zezwalającą na koronację oraz listy gratulacyjne od generała zakonu redemptorystów, o. Wilhelma Gaudreau i kardynała Karola Wojtyły. Po odmówieniu licznych modlitw nastąpiło poświęcenie złotych koron. Prymas Wyszyński nałożył korony na obraz, a następnie obraz umieszczono nad ołtarzem.

Po akcie koronacji nastąpiły przygotowania do uroczystej mszy św. Przewodniczył jej gospodarz diecezji chełmińskiej, biskup Kazimierz Kowalski, a kazanie wygłosił biskup tarnowski Jerzy Ablewicz. Pod koniec uroczystości przemówienie wygłosił Prymas Polski, kardynał Stefan Wyszyński. Po modlitwie wyruszyła procesja z obrazem do nowej kaplicy w kościele. Po poświęceniu kaplicy i ołtarza kardynał Wyszyński umieścił ukoronowany obraz w nowym miejscu.

Rok 1972- Koronacja figury Matki Bożej Rywałdzkiej w Rywałdzie Królewskim

Figura Matki Bożej z Dzieciątkiem Jezus z sanktuarium w Rywałdzie Królewskim powstała prawdopodobnie na przełomie XIV i XV w. i należy do grupy gotyckich tzw. Pięknych Madonn Tronujących. Wydarzenia koronacyjne rozpoczęły się już 31 sierpnia. Tego dnia o godz. 17.00 miejscowy proboszcz o. Fidelis Bonus odprawił mszę św. Kazanie podczas niej wygłosił wicedziekan z Radzynia Chełmińskiego, ks. Józef Lewandowski. 1 września mszę św. odprawił miejscowy gwardian o. Beda Bujnowski, a kazanie wygłosił ks. Jan Skwiercz, dziekan z Gruty. Msza św. inauguracyjna uroczystości koronacyjne miała miejsce 2 września o godz. 17.00. Odprawił ją o. Paschalis Rywalski, generał zakonu kapucynów, a kazanie wygłosił biskup chełmiński Bernard Czapliński.

Prymas Wyszyński przybył do Rywałdu 3 września przed godz. 11.00. Uroczysta koronacja rozpoczęła się o godz. 11.00 adoracją Najświętszego Sakramentu. Następnie duchowni wraz z wiernymi przeszli przed ołtarz koronacyjny wystawiony przed świątynią. Tam powitano przybyłych, przemówienie wygłosił m.in. biskup chełmiński Bernard Czapliński, odczytano bullę koronacyjną i poświęcono korony. Samego aktu koronacji dokonał Prymas Wyszyński, biskup Czapliński i o. Paschalis Rywalski. Następnie przedstawiciele diecezji, zakonu kapucynów, wiernych z parafii rywałdzkiej odczytali akt oddania się Matce Bożej. Kolejnym wydarzeniem była msza św., której przewodniczył arcybiskup poznański Antonii Baraniak, a kazanie wygłosił Prymas Wyszyński, w którym nawiązał do swojego uwięzienia w rywałdzkim klasztorze.

Po koronacji Prymas Wyszyński wystosował do gwardiana klasztoru w Rywałdzie list, w którym czytamy między innymi: „Jestem wam wdzięczny, że otworzyliście bramy mocarzom ciemności, bym mógł pozostawać pod opieką Matki Bożej Rywałdzkiej. Z wielką wdzięcznością za tę opiekę koronowałem Ją – świadom, że »miłującym Boga wszystko pomaga do dobrego«".

Z okazji dziesięciolecia koronacji figury do Rywałdu przyjechał Prymas Józef Glemp, który przewodniczył Eucharystii oraz poświęcił tablicę upamiętniającą internowanie w tym miejscu Prymasa Wyszyńskiego.

Rok 1974- Jubileusz 50-lecia święceń kapłańskich Prymasa we Włocławku

18 września o godz. 18.00 w kaplicy Matki Bożej Częstochowskiej w katedrze włocławskiej Prymas odprawił mszę św. z okazji 50-lecia swoich święceń kapłańskich. Wydarzenie to nie miało charakteru oficjalnego i uroczystego, lecz było przede wszystkim osobistym dziękczynieniem Prymasa za kapłaństwo. Mimo to we mszy św. uczestniczyli księża biskupi, kapłani diecezji włocławskiej, alumni seminarium duchownego, siostry zakonne oraz liczni wierni. Podczas liturgii Prymas wygłosił kazanie, w którym powrócił do tajemnicy swojego powołania i opisał szczegóły otrzymania sakramentu kapłaństwa z rąk biskupa Wojciecha Owczarka:

> „Byłem święcony przez chorego, ledwo trzymającego się na nogach biskupa Wojciecha Owczarka. Ale i ja czułem się nie najlepiej. Podczas litanii do Wszystkich Świętych, spoczywając na posadzce, lękałem się chwili, gdy trzeba będzie wstać. Czy zdołam utrzymać się na nogach? Taki był stan mojego zdrowia.
>
> Ale biskup Wojciech pozwolił mnie wyświęcić. I ja pragnąłem po trudnościach i przeciwnościach skończyć w swoim życiu okres przygotowania do kapłaństwa, więc podźwignąłem się z choroby. Pragnieniem moim było, aby móc w życiu przynajmniej kilka Mszy świętych odprawić. Bóg jednak dodał do tych lat wiele jeszcze innych, nieprzewidzianych, i On wyznaczył czas. Przez to zobowiązał się poniekąd do tego, że gdy zażąda od człowieka służby kapłańskiej, będzie go potem wspierał".

Rok 1978 - poświęcenie kamienia węgielnego pod kościół Świętych Polskich Braci Męczenników w Bydgoszczy

15 kwietnia o godz. 18.00 Prymas Wyszyński przybył wraz z biskupami gnieźnieńskimi Janem Czerniakiem i Janem Michalskim do Bydgoszczy. Powodem wizyty było poświęcenie kamienia węgielnego w parafii Świętych Polskich Braci Męczenników. Był to pierwszy wybudowany kościół po II wojnie światowej w Bydgoszczy dla upamiętnienia 36 tys. mieszkańców tego miasta, zamordowanych podczas okupacji hitlerowskiej. Inicjatorem jego budowy był Prymas Wyszyński.

Na miejscu Prymas udał się w procesji do baraku przystosowanego do potrzeb kultu religijnego i modlił się przed Najświętszym Sakramentem. Następnie na miejsce głównych uroczystości przyniesiono kamień węgielny pochodzący z fundamentów archikatedry gnieźnieńskiej. Został on wmurowany w ścianę prezbiterium, natomiast obok niego umieszczono akt erekcyjny. Uroczystą mszę celebrował ks. prałat Kazimierz Frąckowski, dziekan IV dekanatu bydgoskiego. Uroczystość zebrała rzesze wiernych oraz księży z Bydgoszczy i okolic. Podczas wieczornej mszy św. Prymas Wyszyński wygłosił kazanie o potrzebie budowania miłości we współczesnym świecie oraz, nawiązując do ówczesnego wyścigu zbrojeń na świecie, o wyzbyciu się nienawiści.

Po mszy św. biskupi i Prymas udzielili wiernym błogosławieństwa pasterskiego, po czym wspólnie odśpiewano „Boże, coś Polskę". Następnie goście udali się do domu parafialnego, gdzie Prymas dokonał jego poświęcenia.

Bibliografia

Teksty Prymasa Stefana Wyszyńskiego

Wyszyński Stefan, *Dzieła zabrane,* t. 1, Warszawa 1991.
Wyszyński Stefan, *Dzieła zebrane,* t. 2, Warszawa 1995.
Wyszyński Stefan, *Dzieła zebrane,* t. 3, Warszawa 1999.
Wyszyński Stefan, *Dzieła zebrane,* t. 5, Warszawa 2006.
Wyszyński Stefan, *Dzieła zebrane*, t. 6, Warszawa 2007.
Wyszyński Stefan, *Dzieła zebrane,* t. 8, Warszawa 2009.
Wyszyński Stefan, *Dzieła zebrane,* t. 9, Warszawa 2011.
Wyszyński Stefan, *Dzieła zebrane*, t. 10, Warszawa 2012.
Wyszyński Stefan, *Dzieła zebrane,* t. 11, Warszawa 2012.
Wyszyński Stefan, *Kobieta w Polsce współczesnej*, Poznań-Warszawa 1978.
Wyszyński Stefan, *Kościół w służbie Narodu*, Poznań-Warszawa 1981.
Wyszyński Stefan, *Na szlaku Tysiąclecia. Wybór kazań,* Warszawa 1996.
Wyszyński Stefan, *Pro memoria. Zapiski z lat 1948-1949 i 1952-1953*, Warszawa 2007.
Wyszyński Stefan, *Wszystko postawiłem na Maryję*, Paryż 1980.
Wyszyński Stefan, *Z rozważań nad kulturą ojczystą*, Poznań-Warszawa 1979.
Wyszyński Stefan, *Zapiski milenijne. Wybór z dziennika „Pro memoria" lata 1965-1967*, Warszawa 2001.
Wyszyński Stefan, *Zapiski więzienne*, Warszawa 1995.

Opracowania

Bartoszewski Gabriel, *Osoba i świętość Sługi Bożego Stefana kardynała Wyszyńskiego, prymasa Polski,* [w:] *Kardynał Stefan Wyszyński Prymas Tysiąclecia i Ewangelizator,* pod red. M. Kowalczyka i C. Parzyszka, Warszawa 2012, s. 23-46.

Bartoszewski Gabriel, *U pocieszycielki spragnionych w Rywałdzie. Łaski otrzymane za pośrednictwem Matki Bożej Rywałdzkiej i przyczyną Sługi Bożego Stefana Kardynała Wyszyńskiego,* Warszawa 2013.

Białkowski Michał, *Związki Prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego z Włocławkiem,* [w:] *Prymas Polski Stefan Kardynał Wyszyński na Ziemi Pomorskiej i Kujawach,* pod red. M. Białkowskiego i W. Polaka, Toruń 2014, s. 147-166.

Chinciński Tomasz, *Bydgoskie*, [w:] *Millenium czy Tysiąclecie*, pod red. B. Noszczaka, Warszawa 2006, s. 71-89.

Chinciński Tomasz, *Obchody milenium Chrztu Polski na terenie Bydgoszczy i województwa bydgoskiego,* „Ateneum Kapłańskie", nr 148: 2007, z. 3, s. 42-450.

Co wiemy o pierwszej wizycie Prymasa Tysiąclecia, „Soleckie Wiadomości z Ratusza", nr 107: 2009, s. 2

Czaczkowska Ewa, *Kardynał Wyszyński*, Warszawa 2009.

Czaczkowska Ewa, *Kardynał Wyszyński. Biografia*, Kraków 2013.

Gajewski Szymon, *Wizyty Prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego w Bydgoszczy w świetle dokumentów Delegatury Bydgoskiej Instytutu Pamięci Narodowej,* [w:] *Prymas Polski Stefan Kardynał Wyszyński na Ziemi Pomorskiej i Kujawach*, pod red. M. Białkowskiego i W. Polaka, Toruń 2014, s. 215-260.

Gromowski Gerard, *Prymas Tysiąclecia i koronacje wizerunków Maryi w polskich sanktuariach,* [w:] *Kardynał Stefan Wyszyński Prymas Tysiąclecia i Ewangelizator,* pod red. M. Kowalczyka i C. Parzyszka, Warszawa 2012, s. 367-382.

J. E. Ks. Arc. Stefan Wyszyński Prymas Polski na Kongresie Maryjnym w Mogilnie, „Słowo Powszechne", nr 273: 1950, s. 2

J. Eks. Ksiądz Prymas w Bydgoszczy. Pierwsza wizytacja kanoniczna, „Słowo Powszechne", nr 135: 1949, s. 2.

Karwowska Beniamina Elżbieta, Rozynkowski Waldemar, Zygner Leszek, *Gdy się kocha Boga, Kościół, swoją Ojczyznę... Adolf Piotr Szelążek 1885-1950*, Warszawa 2011.

Kongres Maryjny w Nakle, „Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej", nr 12: 1961, s. 363.

Kongres Maryjny w Żninie, „Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej", nr 12: 1958, s. 826-828.

Konopka Witold, *Pobyty prymasa Stefana Wyszyńskiego w Toruniu. Z dziejów Kościoła katolickiego w Polsce po II wojnie światowej*, Toruń 2012.

Konopka Witold, *Wizyty Prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego w Toruniu*, [w:] *Prymas Polski Stefan Kardynał Wyszyński na Ziemi Pomorskiej i Kujawach*, pod red. M. Białkowskiego i W. Polaka, Toruń 2014, s. 187-214.

Ksiądz kardynał prymas konsekruje nowe dzwony w kościele pw. Najśw. Maryi Panny w Inowrocławiu, „Wiadomości Archidiecezji Gnieźnieńskiej", nr 11-12: 1979, s. 253-255.

Ksiądz kardynał prymas w katedrze swoich święceń kapłańskich, „Kronika Diecezji Włocławskiej", nr 9-10: 1974, s. 236.

Ksiądz Prymas na uroczystościach w Bydgoszczy, „Za i Przeciw", nr 48: 1980, s. 10.

Kujawski Witold, *Szkic włocławskich dziejów Stefana Wyszyńskiego*, „Ateneum Kapłańskie", t. 136: 2001, z. 3, s. 408-415.

Kujawski Witold, *Włocławskie dzieje Prymasa Tysiąclecia*, [w:] *Tu uczył się, wzrastał i pracował. Prymas Tysiąclecia Stefan Wyszyński w diecezji włocławskiej*, pod red. W. Hanca, K. Rulki, Włocławek 1996, s. 39-47.

Makacewicz Igor, *Prymas Stefan Wyszyński z wizytą w Bydgoszczy - maj 1949 r.*, „Czasy Nowożytne", t. 20: 2007, s. 271-290.

Micewski Andrzej, *Stefan kardynał Wyszyński (1901-1981)*, Warszawa 2000.

Miloch Grzegorz, *Obchody Milenium w Toruniu i Chełmży. Krajowy obchód milenijny diecezji chełmińskiej*, „Ateneum Kapłańskie", t. 148: 2007, z. 3, s. 451-464.

Polak Wojciech, *Prymas Polski Stefan kardynał Wyszyński w Rywałdzie Królewskim*, [w:] *Prymas Polski Stefan Kardynał Wyszyński na Ziemi Pomorskiej i Kujawach*, pod red. M. Białkowskiego i W. Polaka, Toruń 2014, s. 167-186.

Polak Wojciech, Rozynkowski Waldemar, *„AS". Ksiądz biskup Czesław Kaczmarek w*

Poniński Atonii, *Uroczystości milenijne we Włocławku*, „Ateneum Kapłańskie", nr 148: 2007, z. 3, s. 485-497.

Pylak Bolesław, *Kardynała Stefana Wyszyńskiego droga z Lublina do Gniezna i Warszaw*y, [w:] *Digilis me? Pasce: księga jubileuszowa dedykowana biskupowi sandomierskiemu Wacławowi Józefowi Świerzawskiemu na pięćdziesięciolecie święceń kapłańskich 1949-1999*, t. 2, pod red. S. Czerwika, M. Mierzwy, R. Majkowskiej, Sandomierz 2000, s. 355-365.

Raina Peter, *„Te Deum" narodu polskiego: obchody Tysiąclecia Chrztu Polski w świetle dokumentów kościelnych*, Olsztyn 1991.

Raina Peter, *Kardynał Wyszyński. Droga na Stolicę Prymasowską*, Warszawa 1993.

Romaniuk Marian Piotr, *Prymas Tysiąclecia w pamięci Polaków 1981-2011*, Warszawa 2011.

Romaniuk Marian Piotr, *Życie, twórczość i posługa Stefana Kardynała Wyszyńskiego Prymasa Polski,* t. 1, Warszawa 1994.

Romaniuk Marian Piotr, *Życie, twórczość i posługa Stefana Kardynała Wyszyńskiego Prymasa Polski,* t. 2, Warszawa 1996.

Romaniuk Marian Piotr, *Życie, twórczość i posługa Stefana Kardynała Wyszyńskiego Prymasa Polski,* t. 3, Warszawa 2001.

Romaniuk Marian Piotr, *Życie, twórczość i posługa Stefana Kardynała Wyszyńskiego Prymasa Polski,* t. 4, Warszawa 2002.

Rozynkowski Waldemar, *Pobyty Prymasa Polski Ks. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w granicach obecnej diecezji toruńskiej*, „Teologia i Człowiek", nr 16: 2010, s. 175-196.

Rozynkowski Waldemar, *Z dziejów Sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Toruniu*, Toruń 2012.

Rozynkowski Waldemar, *Z historii pobytów Księdza Prymasa Stefana Wyszyńskiego w Toruniu na Podgórzu*, [w:] *Z dziejów chrześcijaństwa,* t. 1, pod red. P. Kurlendy i M. Wołosa, Poznań 2007, s. 85-92.

Rulka Kazimierz, *Kontakty Prymasa S. Wyszyńskiego z diecezją włocławską*, [w:] *Tu uczył się, wzrastał i pracował. Prymas Tysiąclecia Stefan Wyszyński w diecezji włocławskiej*, pod red. W. Hanca, K. Rulki, Włocławek 1996, s. 56-68.

Rulka Kazimierz, *W okresie powojennym*, [w:] *Od wieków kształci pasterzy. Wyższe*

Szteinke Anzelm Janusz, *Zapoznane szczegóły włocławskiego etapu życia kardynała Stefana Wyszyńskiego*, „Ateneum Kapłańskie", t. 6: 2003, s. 452-459.

Śmigiel Kazimierz, *Z dziejów obrazu i kultu Matki Pięknej Miłości w Kościele kolegialnym (farnym) w Bydgoszczy*, „Kronika Bydgoska", t. 21: 1999, s. 57-65.

Żaryn Jan, *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1944-1989)*, Warszawa 2003.

DODATEK

Życiorys Sługi Bożego Kardynała Stefana Wyszyńskiego

Sługa Boży Kardynał Stefan Wyszyński (ur. 3 sierpnia 1901 w Zuzeli, zm. 28 maja 1981 w Warszawie)

Dzieciństwo i młodość

Drugie dziecko Stanisława (organisty miejscowego kościoła) i Julianny (z d. Karp) Wyszyńskich, urodzony 3 sierpnia 1901 r. w Zuzeli nad Bugiem – miejscowości położonej na pograniczu Podlasia i Mazowsza. W 1910 rodzina przeniosła się do Andrzejewa, gdzie umarła matka. Przed śmiercią prosiła syna: "Stefan, ubieraj się". Chłopiec chciał założyć palto, myśląc, że matka chce kogoś zawołać, lecz ona dodała: "Ubieraj się, ale nie tak". Ojciec wytłumaczył mu, że chodziło jej o ubranie w szatę duchowną. W latach 1912-1915 uczeń Gimnazjum Górskiego w Warszawie. Z powodu wojny, w latach 1914-1917 uczęszczał do gimnazjum męskiego im. Piotra Skargi w Łomży. W latach 1917-1920 uczeń Liceum włocławskiego im. Piusa X (Niższe Seminarium Duchowne). W latach 1920-1924 kleryk Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku.

Kapłaństwo

Święcenia kapłańskie przyjął 3 sierpnia 1924, w dniu swoich 23. urodzin, z rąk biskupa Wojciecha Stanisława Owczarka we włocławskiej bazylice katedralnej. W latach 1925-1929 student Wydziału Prawa Kanonicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, który ukończył z doktoratem na temat "Prawa rodziny, Kościoła i państwa do szkoły". W 1931 roku był wikariuszem w Parafii Świętej Rodziny w Przedczu. Od 1932 pełnił obowiązki redaktora naczelnego miesięcznika włocławskiego "Ateneum Kapłańskie", kierując jednocześnie sodalicją mariańską, prowadził chrześcijański uniwersytet robotniczy i działalność społeczno-oświatową w chrześcijańskich związkach zawodowych. Po wybuchu II wojny światowej z polecenia bpa Michała Kozala ukrywał się przed gestapo. W okresie powstania warszawskiego kapelan Grupy AK Kampinos (działającej m.in. w Laskach), oraz szpitala powstańczego działający pod pseudonimem Radwan III.

Biskupstwo

Po zakończeniu wojny wrócił do Włocławka, gdzie reorganizował seminarium duchowne i pełnił obowiązki rektora. W 1946 mianowany biskupem lubelskim, święcenia biskupie otrzymał z rąk kardynała Augusta Hlonda, prymasa Polski. W swoim herbie biskupim umieścił słowa Soli Deo tzn. Jedynemu Bogu (służba Bogu samemu przez Maryję była widoczna w jego całym życiu. Zapiski więzienne zawierają pewną syntezę jego maryjności, której początki sięgają czasu dzieciństwa i młodości: "Wcześnie – napisał – straciłem matkę rodzoną, która miała szczególne nabożeństwo do Matki Ostrobramskiej, dokąd jeździła z pielgrzymką, jeszcze z Zuzeli. Mój ojciec natomiast ciągnął zawsze na Jasną Górę. Cześć Matki Bożej w życiu domowym była bardzo rozwinięta. Często odmawialiśmy wspólnie różaniec w godzinach wieczornych").

Arcybiskupstwo

Po śmierci prymasa Augusta Hlonda w 1948, gdy najpoważniejszy kandydat na jego następcę biskup łomżyński Stanisław Kostka Łukomski zginął w spowodowanym przez UBP wypadku samochodowym – Wyszyński niespodziewanie został mianowany arcybiskupem metropolitą

warszawsko-gnieźnieńskim, prymasem Polski. 12 stycznia 1953 na konsystorzu w Rzymie nominowany kardynałem – członkiem kolegium kardynalskiego przez papieża Piusa XII (jako jedyny polski kardynał brał udział w czterech konklawe, w 1958 kiedy oddano na niego kilka głosów i w 1963 był jedynym przedstawicielem Europy Wschodniej).

Porozumienie z władzami komunistycznymi

14 kwietnia 1950 podpisał porozumienie z władzami komunistycznymi w imieniu Episkopatu Polski (w zamian za zagwarantowanie nauczania religii w szkołach i funkcjonowanie KUL-u polski kościół uznał granice wschodnie PRL i potępił "bandy reakcyjnego podziemia").

Represje

We wczesnych latach pięćdziesiątych, w okresie napięć między państwem a Kościołem polityka władz PRL, zależnych od ZSRR, zmierzała do złamania opozycji i wszelkich niezależnych instytucji, z których jedyną pozostał Kościół katolicki na czele z prymasem. Sprawą zajęło się Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego, powstałe na bazie RBP przy PKWN aresztując go 25 września 1953 w ramach represji komunistów wobec Kościoła katolickiego. Więziony z siostrą zakonną Marią Leonią Graczyk i ks. Stanisławem Skorodeckim.

Miejsca odosobnienia

- Rywałd (25 września 1953 – 12 października 1953)
- Stoczek Warmiński (12 października 1953 – 6 października 1954)
- Prudnik (6 października 1954 – 27 października 1955)
- Komańcza (27 października 1955 – 26 października 1956 zwolniony, tutaj 16 maja 1956 napisał tekst Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego)

Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego

Izolowany w klasztorze Sióstr Nazaretanek w Komańczy nie chciał pisać tekstu ślubów. Do ich powstania przyczyniła się Maria Okońska, dając za przykład św. Pawła, piszącego listy do wiernych z więzienia. W końcu napisał tekst ślubów narodowych, które miały być odnowieniem królewskich ślubów lwowskich Jana Kazimierza w ich trzechsetną rocznicę. 26 sierpnia 1956 pielgrzymom (ok. 1 mln) zebranym na Jasnej Górze odczytał je bp Michał Klepacz, pełniący obowiązki przewodniczącego Episkopatu Polski.

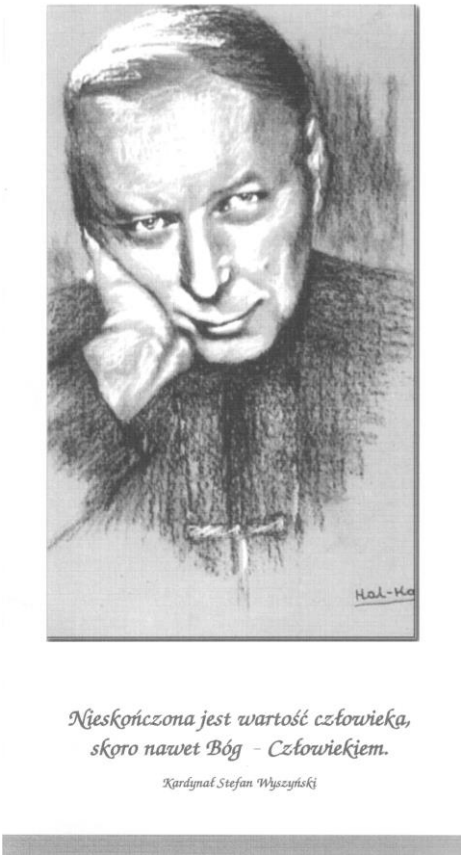
Normalizacja stosunków z władzami komunistycznymi

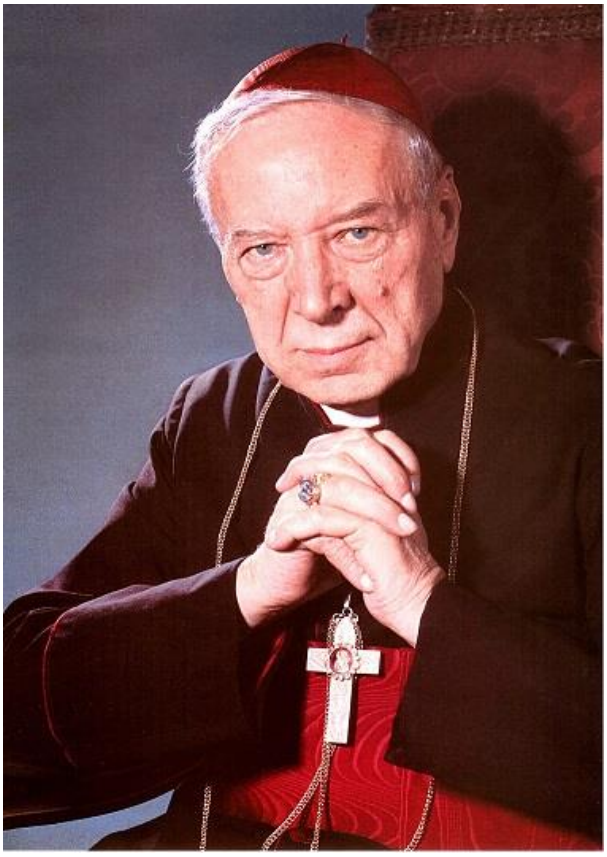
W latach 1957-1966 przeprowadził obchody Tysiąclecia Chrztu Polski. W 1958, doprowadził do obniżenia rangi dyplomatycznej ambasady polskiego rządu emigracyjnego przy Stolicy Apostolskiej. Uczestniczył w obradach Soboru Watykańskiego II. W 1965 był jednym z inicjatorów wystosowania orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich. Wspierał działania, posłów środowisk katolickich (ZNAK, "PAX" i ChSS), w Sejmie PRL. Konsultował z nimi wiele ważnych decyzji. Władze komunistyczne PRL za rządów Gomułki w ramach represji odmawiały mu udzielenia paszportu do Włoch. W 1972 dzięki jego długoletnim staraniom Watykan ostatecznie uznał granice zachodnie PRL i zawiesił stosunki dyplomatyczne z polskimi władzami na emigracji. W roku 1976 premier Piotr Jaroszewicz złożył Prymasowi życzenia z okazji 75. rocznicy urodzin, co było próbą poprawy stosunków Państwa z Kościołem po stłumieniu przez władze PRL protestów robotniczych. W czasie polskiego sierpnia 1980, w trosce o pokój i dobro narodu, ustawicznie wzywał do rozwagi i odpowiedzialności. W latach 1980-1981 Wyszyński pośredniczył w rozmowach między władzami PRL, a Solidarnością.

Choroba i śmierć

W połowie marca 1981 ujawniła się w jego organizmie choroba nowotworowa. Mimo starań lekarzy nie dało się zahamować rozwoju choroby. 16 maja 1981 prymas przyjął sakrament namaszczenia chorych. Po przyjęciu sakramentu zwrócił się do zebranych przy łóżku, nawiązując m.in. do zamachu na życie papieża Jana Pawła II, który miał miejsce 13 maja, powiedział: Uważam, że powinienem dzielić dolę Ojca Świętego, który wprawdzie później, ale włączył się w moje cierpienia.

22 maja 1981 wystąpił publicznie ostatni raz, otwierając obrady Rady Głównej Episkopatu Polski. Zmarł sześć dni później, w czwartek 28 maja, w uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego. W oficjalnym komunikacie Rady Głównej Episkopatu Polski podano, że przyczyną śmierci był rozsiany proces nowotworowy jamy brzusznej o wybitnej złośliwości i szybkim postępie. Tego samego dnia zebrała się Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Episkopatu. Przedstawiciele rządu wręczyli zastępcy przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski kardynałowi Franciszkowi Macharskiemu list kondolencyjny do Episkopatu od władz państwowych. Na posiedzeniu Komisji Wspólnej podjęto decyzję o ogłoszeniu żałoby narodowej od 28 do 31 maja. W dniu śmierci prymasa nadeszła do Polski depesza kondolencyjna od przechodzącego rehabilitację po zamachu papieża Jana Pawła II. Papież odprawił również mszę za duszę prymasa w swoim szpitalnym pokoju, zaś w Kościele Najświętszej Maryi Panny na Zatybrzu, tytularnym kościele zmarłego odprawiona została msza żałobna pod przewodnictwem kardynała Władysława Rubina. 28 maja wieczorem przeniesiono ciało zmarłego z pałacu arcybiskupów warszawskich przy ul. Miodowej do kościoła seminaryjnego pw. Wniebowzięcia NMP i św. Józefa Oblubieńca przy Krakowskim Przedmieściu, gdzie następnie odprawiona została msza żałobna, której przewodniczył kardynał Macharski.

Źródło - kopia życiorysu z oficjalnej strony UKSW w Warszawie: http://www.uksw.edu.pl/pl/patron

(z 18.09.2015.)

Regulamin

(wersja 18.09.2015.)

REGULAMIN WOJEWÓDZKIEGO KONKURSU INTERDYSCYPLINARNEGO O WIELKICH POLAKACH

z serii „REGIONALNYCH OLIMPIAD WIEDZY O WIELKICH POLAKACH" –

Prymas Tysiąclecia Stefan Wyszyński na tle historii polskiego Kościoła w latach 1901 – 1981

dla gimnazjów w roku szkolnym 2015/2016

organizowanego w województwie kujawsko-pomorskim

Rozdział 1

ZAŁOŻENIA OGÓLNE

I. Organizacja i przebieg konkursu

1. Celem konkursu jest:
   1) wychowanie do wartości poprzez pokazanie postaci Wielkich Polaków, szczególnie związanych z regionem kujawsko - pomorskim;
   2) rozwijanie uzdolnień i zainteresowań uczniów, pobudzanie w nich twórczego myślenia;
   3) rozwijanie zdolności stosowania zdobytej wiedzy w praktycznym działaniu;
   4) promowanie osiągnięć uczniów, ich nauczycieli i szkół;
   5) motywowanie szkół do podejmowania różnorodnych działań w pracy z uczniem zdolnym w rozwijaniu jego pasji;
   6) przybliżanie wartości zwyczajów regionalnych, społecznych i patriotycznych na podstawie wielkich autorytetów;
   7) rozwijanie interdyscyplinarnych umiejętności łączenia wiedzy i praktyki z różnych dziedzin naukowych.
2. Wojewódzki konkurs interdyscyplinarny z serii „Regionalnych Olimpiad Wiedzy o Wielkich Polakach" - **Prymas Tysiąclecia Stefan Wyszyński na tle historii polskiego Kościoła w latach 1901 – 1981** od etapu szkolnego do jego zakończenia na terenie województwa organizuje Centrum Edukacji Młodzieży im ks. Jerzego Popiełuszki w Górsku.
3. Współorganizatorami konkursu są: Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Bydgoszczy, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli w Toruniu, Kujawsko-Pomorskie Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku, Toruński Ośrodek Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Toruniu.
4. Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy monitoruje przygotowanie i przeprowadzenie konkursu na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.
5. Wojewódzki konkurs jest trzystopniowy:

ETAP	TERMIN	GODZINA	FORMA	MIEJSCE
etap I – szkolny	**10 grudnia** 2015 *(czwartek)*	12:00	pisemny *(60 minut)*	szkoła uczestnika
etap II – rejonowy	**4 lutego 2016** *(czwartek)*	12:00	pisemny *(90 minut)*	w rejonach według załącznika nr 1 do niniejszego regulaminu
etap III - wojewódzki	**3 marca 2016** *(czwartek)*	12.00	pisemny *(90 minut)*	Urząd Marszałkowski Woj. Kujawsko-Pomorskiego Plac Teatralny 2 87 – 100 Toruń
wręczenie nagród	**17 marca 2016** *(czwartek)*	12.00	gala wręczenia nagród	Centrum Edukacji Młodzieży im. ks. J. Popiełuszki, ul. ks. Markiewicza 10 87-134 Górsk

6. Eliminacje konkursowe na wszystkich etapach są przeprowadzane w formie pisemnej.
7. Komisja konkursowa Toruńskiego Ośrodka Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Toruniu przygotowuje zadania wraz z ich punktacją na etap szkolny, rejonowy i wojewódzki.
8. Konkurs przeprowadza się w wydzielonych salach z uwzględnieniem zasady samodzielności. Część pisemną eliminacji przeprowadza się anonimowo, prace są kodowane.
9. We wszystkich etapach pisemnych konkursu w sali mogą przebywać wyłącznie uczestnicy, członkowie komisji konkursowej lub nauczyciele nadzorujący oraz obserwatorzy z ramienia Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty oraz Organizatora. W składzie komisji nie może zasiadać nauczyciel, który jest rodzicem uczestnika danego etapu konkursu.
10. Niestawienie się ucznia o godzinie rozpoczęcia konkursu oznacza rezygnację z udziału w konkursie.
11. Każdy uczestnik jest zobowiązany mieć ze sobą ważną legitymację szkolną.
12. Za organizację wszystkich etapów konkursu odpowiada Centrum Edukacji Młodzieży im. ks. Jerzego Popiełuszki w Górsku. Etap szkolny, obejmujący m.in. umieszczenie informacji o konkursie oraz testu z tego etapu, odbywać się będzie z wykorzystaniem systemu PIKO Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy. Zgłaszanie szkół oraz uczniów odbywa się zgodnie z postanowieniami Organizatora.
13. Organizator zapewnia zgodną z obowiązującymi przepisami ochronę przetwarzanych danych osobowych.
14. Sprawy nieuregulowane w niniejszym regulaminie rozstrzyga przewodniczący właściwej komisji konkursowej.

Rozdział 2

ORGANIZACJA I ZADANIA SZKOLNEJ KOMISJI KONKURSU INTERDYSCYPLINARNEGO

1. Etap szkolny organizuje i przeprowadza na własny koszt szkolna komisja konkursu **10 grudnia 2015 r. (czwartek), o godz. 12.00.**
2. Czas pracy uczniów zaczyna liczyć się od chwili otrzymania przez nich arkusza z zadaniami oraz zezwolenia komisji konkursowej na rozpoczęcie pracy i na etapie szkolnym trwa 60 minut.
3. Arkusz z zadaniami będzie zawierał **zadania zamknięte i otwarte.**
4. W etapie rejonowym konkursu może wziąć udział uczeń, który uzyskał, co najmniej 65% punktów możliwych do uzyskania na etapie szkolnym lub 10% uczestników z najlepszym wynikiem w przypadku, gdy próg 65% punktów uzyska mniej niż 10% uczestników etapu szkolnego.
5. Do etapu rejonowego ostatecznej kwalifikacji dokonuje rejonowa komisja konkursowa.
6. **Zadania dyrektora szkoły:**
   1) przekazanie uczniom, nauczycielom i rodzicom (prawnym opiekunom) informacji o organizacji i regulaminie konkursu;
   2) powołanie (w formie pisemnej) szkolnej komisji konkursowej zgodnie z **załącznikiem nr 3 do Regulaminu;**
   3) **zgłoszenie szkoły na konkurs** do etapu szkolnego (tylko nazwa, adres szkoły i liczba uczniów – bez imion i nazwisk) odbywa się drogą mailową do przewodniczącego etapu rejonowego, wybierając właściwy rejon:
   Komisja rejonowa nr 1 (miasto Bydgoszcz, powiaty: bydgoski, nakielski, sępoleński, tucholski) - Ilona Zduńczuk ilona.zdunczuk@cen.bydgoszcz.pl, **Komisja rejonowa nr 2** (miasto Toruń, powiaty: toruński, aleksandrowski) - Danuta Potręć danuta.potrec@kpcen-torun.edu.pl, **Komisja rejonowa nr 3** (miasto Włocławek, powiaty: lipnowski, radziejowski, włocławski) - Małgorzata Kowalczyk-Przybytek m.przybytek@cen.info.pl, **Komisja rejonowa nr 4** (miasto Grudziądz, powiaty grudziądzki, chełmiński, wąbrzeski, świecki) - Dorota Andrzejewska dorota.andrzejewska@kpcen-torun.edu.pl, **Komisja rejonowa nr 5** (powiaty: brodnicki, rypiński, golubsko-dobrzyński) - Aneta Gabryelczyk a.gabryelczyk@cen.info.pl, **Komisja rejonowa nr 6** (powiaty: inowrocławski, mogileński, żniński) - Iwona Rostankowska - iwona.rostankowska@cen.bydgoszcz.pl **(załącznik nr 1)**. Zgłoszenia może dokonać dyrektor szkoły lub osoba przez niego upoważniona. Zgłoszenia szkół oraz liczbę uczniów do konkursu należy przesłać co najmniej dwa dni przed rozpoczęciem etapu szkolnego. Przewodniczący rejonowych komisji konkursowych niezwłocznie przesyłają informacje o etapie szkolnym do Przewodniczącego Komisji Wojewódzkiej. Wykaz szkół zakwalifikowanych do etapu szkolnego zostanie opublikowany na stronie www.gorsk.org.pl dwa dni przed rozpoczęciem konkursu;
   4) pobranie w wyznaczonym terminie zadań konkursowych na etap szkolny z systemu PIKO Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy;
   5) przygotowanie materiałów do przeprowadzenia szkolnego etapu konkursu adekwatnie do zgłoszonej liczby uczniów;
   6) przestrzeganie terminu i procedury przeprowadzenia szkolnego etapu konkursu;
   7) stworzenie uczniom odpowiednich warunków do spokojnej i samodzielnej pracy;

8) przekazanie przewodniczącemu szkolnej komisji materiałów konkursowych do skopiowania, karty zadań dla każdego ucznia i przyjęcie ich do przechowania do czasu rozpoczęcia etapu szkolnego;
9) udostępnienie skopiowanych kart zadań, o wyznaczonej godzinie, w dniu przeprowadzania konkursu przewodniczącemu szkolnej komisji konkursowej, który zobowiązany jest przeprowadzić szkolny etap konkursu w terminie (dzień i godzina) wskazanym w terminarzu;
10) pobranie w wyznaczonym terminie (godzinę po rozpoczęciu konkursu) klucza odpowiedzi z etapu szkolnego z systemu PIKO;
11) po zakończeniu etapu szkolnego sporządzenie protokołu posiedzenia szkolnej komisji konkursowej **(załącznik nr 4),** wypisanie wyników wszystkich uczniów, opieczętowanie pieczęcią szkoły oraz imienną, podpisanie **(załącznik nr 4 a)** oraz przekazanie ich drogą mailową przewodniczącemu właściwej komisji rejonowej **(załącznik nr 1)** i listem poleconym do 7 dni po przeprowadzeniu konkursu wraz z pracami uczniów, którzy uzyskali liczbę punktów, która jest podstawą do zakwalifikowania do etapu rejonowego konkursu oraz oświadczeniami rodziców o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych uczniów, w tym na wykorzystanie wizerunku (**załącznik nr 2)** pod następujące adresy:

a) Ilona Zduńczuk (komisja nr 1) – KPCEN w Bydgoszczy, 85-067 Bydgoszcz, ul. Jagiellońska 9;
b) Danuta Potręć (komisja nr 2) - KPCEN w Toruniu, 87-100 Toruń, ul. Henryka Sienkiewicza 36;
c) Małgorzata Kowalczyk-Przybytek (komisja nr 3) - KPCEN we Włocławku, 87-800 Włocławek, ul. Nowomiejska 15 A;
d) Dorota Andrzejewska (komisja nr 4) - KPCEN w Toruniu, 87-100 Toruń, ul. Henryka Sienkiewicza 36;
e) Aneta Gabryelczyk (komisja nr 5) - KPCEN we Włocławku, 87-800 Włocławek, ul. Nowomiejska 15 A;
f) Iwona Rostankowska (komisja nr 6) - KPCEN w Bydgoszczy, 85-067 Bydgoszcz, ul. Jagiellońska 9.

12) przechowanie pozostałych prac uczniów etapu szkolnego oraz oświadczeń rodziców o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych uczniów, w tym na wykorzystanie wizerunku oraz wyników etapu szkolnego konkursu do **31 sierpnia 2016.**

7. **Zadania szkolnej komisji konkursowej:**
1) przeprowadzenie etapu szkolnego konkursu;
2) po zakończeniu konkursu i sprawdzeniu prac uczniowskich sporządzenie protokołu z etapu szkolnego konkursu interdyscyplinarnego **(załącznik nr 4)** w roku szkolnym 2015/2016 wraz z wykazem uczniów **(załącznik nr 4 a do protokołu z etapu szkolnego)**;
3) przekazanie, w ciągu dwóch dni od terminu przeprowadzenia konkursu, przez przewodniczącego szkolnej komisji konkursowej, dyrektorowi szkoły protokołu posiedzenia szkolnej komisji konkursowej wraz z wykazem uczniów i uzyskaną przez nich punktacją (**załącznik do protokołu posiedzenia szkolnej komisji konkursowej**), prac uczniów oraz oświadczeń rodziców o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych uczniów, w tym na wykorzystanie wizerunku, którzy uzyskali liczbę punktów, która jest podstawą do zakwalifikowania do etapu rejonowego konkursu;
4) po zakończeniu konkursu umożliwienie wglądu do prac uczniom, ich rodzicom/prawnym opiekunom i nauczycielom przygotowującym uczniów w ustalonym miejscu i terminie podanym uczestnikom w dniu realizacji etapu szkolnego **(załącznik nr 13 i 14)**.

Prace uczestników będą udostępniane do wglądu, wyłącznie w obecności członka komisji konkursowej. Dopuszcza się dokumentowanie pracy (robienie notatek, zdjęć) bez możliwości wynoszenia prac poza miejsce wyznaczone na wgląd.

8. **Dokumentowanie pracy szkolnej komisji konkursowej:**
   1) Na dokumentację szkolnego etapu konkursu składają się:
      a) powołanie szkolnej komisji konkursowej **(załącznik nr 3**);
      b) protokół posiedzenia szkolnej komisji konkursowej (**załącznik nr 4)** wraz z wykazem uczniów, którzy przystąpili do etapu szkolnego (**załącznik nr 4 a**);
      c) oświadczenie o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych ucznia, w tym na wykorzystanie wizerunku, składane przez rodzica/prawnego opiekuna dziecka **(załącznik nr 2)**; bez oświadczeń dotyczących uczniów zakwalifikowanych do etapu rejonowego;
      d) prace oraz oświadczenia uczestników, którzy nie zostali zakwalifikowani do etapu rejonowego.
   2) Dokumentacja etapu szkolnego przechowywana jest w szkołach organizujących pierwszy etap konkursu do **31 sierpnia 2016 roku.**
   3) Organizator publikuje listę uczniów zakwalifikowanych do etapu rejonowego na stronie www.gorsk.org.pl 14 dni od dnia realizacji etapu szkolnego.

Rozdział 3

ORGANIZACJA I ZADANIA REJONOWEJ KOMISJI KONKURSU INTERDYSCYPLINARNEGO

1. Za organizację i przebieg etapu rejonowego konkursu odpowiadają przewodniczący komisji rejonowych powołani przez Organizatora konkursu o Wielkich Polakach drogą zarządzenia.
2. Komisja rejonowa rozpatruje odwołania z etapu szkolnego.
3. Ostateczną weryfikację prac uczniów, którzy w etapie szkolnym uzyskali liczbę punktów, która jest podstawą do zakwalifikowania do etapu rejonowego konkursu, dokonuje komisja rejonowa, w terminie do 10 dni, licząc od dnia następującego po dniu przeprowadzenia konkursu.
4. Po zweryfikowaniu przez komisję rejonową prac uczniów z etapu szkolnego oraz rozpatrzeniu odwołań, przewodniczący komisji rejonowej przekazuje Organizatorowi konkursu o Wielkich Polakach w wersji papierowej i elektronicznej, ostateczny wykaz uczniów, którzy zostali zakwalifikowani do etapu rejonowego, wraz z uzyskaną przez nich punktacją.
5. Etap rejonowy konkursu przeprowadzony zostanie **4 lutego 2016 r., o godz. 12:00.**
6. Obwody rejonowych komisji konkursowych określa **załącznik nr 1** do niniejszego regulaminu.
7. Czas pracy uczniów zaczyna liczyć się od chwili otrzymania przez nich arkusza z zadaniami oraz zezwolenia komisji konkursowej na rozpoczęcie pracy i na etapie rejonowym trwa 90 minut.
8. Arkusz z zadaniami zawierał będzie **zadania zamknięte i otwarte.**
9. **Zadania przewodniczącego komisji rejonowej:**
   1) przesłanie informacji od dyrektorów szkół biorących udział w konkursie o etapach szkolnych do przewodniczącego komisji wojewódzkiej;
   2) odebranie od przewodniczącego wojewódzkiej komisji konkursowej arkuszy testu z zadaniami etapu rejonowego;
   3) zorganizowanie i przeprowadzenie etapu rejonowego konkursu w warunkach zapewniających samodzielną pracę uczestników;
   4) po zakończeniu konkursu umożliwienie wglądu do prac uczniom, ich rodzicom/prawnym opiekunom i nauczycielom przygotowującym uczniów w ustalonym miejscu i terminie

podanym uczestnikom w dniu etapu rejonowego **(załączniki nr 13 i 14)**. Prace uczestników będą udostępniane do wglądu, wyłącznie w obecności członka komisji konkursowej. Dopuszcza się dokumentowanie pracy (robienie notatek, zdjęć) bez możliwości wynoszenia prac poza miejsce wyznaczone na wgląd;

5) w etapie wojewódzkim konkursu może wziąć udział uczeń, który uzyskał, co najmniej 75% punktów możliwych do uzyskania na etapie rejonowym lub 20% uczestników z najlepszym wynikiem w przypadku, gdy próg 75% punktów uzyska mniej niż 20% uczestników etapu rejonowego;
6) przekazanie, w ciągu dwóch dni, licząc od dnia następującego po dniu przeprowadzenia konkursu, Organizatorowi konkursu o Wielkich Polakach protokołu posiedzenia rejonowej komisji konkursowej **(załącznik nr 5)** wraz z wykazem uczniów i uzyskaną przez nich punktacją **(załącznik nr 5 a do protokołu z posiedzenia rejonowej komisji konkursowej oraz załącznik nr 15 —** wersja papierowa i elektroniczna), prac uczniów oraz oświadczeń rodziców o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych, w tym na wykorzystanie wizerunku, którzy uzyskali liczbę punktów, która jest podstawą do zakwalifikowania do etapu wojewódzkiego konkursu;
7) zabezpieczenie i przechowywanie pozostałych prac uczniów, z etapu rejonowego konkursu, do **31 sierpnia 2016 r.**

10. **Dokumentowanie pracy rejonowej komisji konkursowej:**
    1) Na dokumentację etapu rejonowego składają się:
       a) powołanie komisji rejonowych – zarządzenie Organizatora publikowane na stronie www.gorsk.org.pl **;**
       b) protokół posiedzenia rejonowej komisji konkursowej **(załącznik nr 5)** wraz z wykazem uczniów, którzy przystąpili do etapu rejonowego **(załącznik nr 5 a)**;
       c) prace uczestników konkursu etapu rejonowego, którzy nie zostali zakwalifikowani do etapu wojewódzkiego.
    2) Przewodniczący etapu rejonowego zabezpiecza i przechowuje pozostałe prace uczniów z etapu rejonowego do **31 sierpnia 2016 roku.**

Rozdział 4

ZADANIA WOJEWÓDZKIEJ KOMISJI KONKURSU INTERDYSCYPLINARNEGO

1. Za organizację i przebieg etapu wojewódzkiego konkursu odpowiadają przewodniczący i wiceprzewodniczący komisji wojewódzkiej.
2. Przewodniczący komisji wojewódzkiej przyjmuje w formie pisemnej odwołania wniesione przez rodziców, opiekunów prawnych i nauczycieli przygotowujących ucznia do konkursu.
3. Etap wojewódzki konkursu odbędzie się **3 marca 2016 r., o godz. 12:00 - pierwsza część - test pisemny trwa 90 minut**, upublicznienie wyników wstępnych do 5 marca 2016 r. do godz. 15.00 na stronie www.gorsk.org.pl, a następnie druga część – gala wręczenia nagród **17 marca 2016 r. o godz. 12:00**.
4. Etap wojewódzki obejmuje **zadania zamknięte i otwarte.**
5. Po zweryfikowaniu przez komisję wojewódzką prac uczniów z etapu rejonowego oraz rozpatrzeniu odwołań, przewodniczący komisji wojewódzkiej przedstawia Organizatorowi, w wersji papierowej i elektronicznej, ostateczny wykaz uczniów wraz z uzyskaną punktacją.
6. Prace uczestników będą udostępniane do wglądu wyłącznie w obecności członka komisji konkursowej. Dopuszcza się dokumentowanie pracy (robienie notatek, zdjęć) bez możliwości

wynoszenia prac poza miejsce wyznaczone na wgląd. Umożliwienie wglądu do prac będzie miało miejsce **7 marca 2016 r. w godz. 10.00 - 14.00** pod następującymi adresami:

a) Ilona Zduńczuk (z obszaru rejonowej komisji nr 1) – KPCEN w Bydgoszczy, ul. Jagiellońska 9;
b) Danuta Potręć (z obszaru rejonowej komisji nr 2) - KPCEN w Toruniu, ul. Henryka Sienkiewicza 36;
c) Małgorzata Kowalczyk-Przybytek (z obszaru rejonowej komisji nr 3) – KPCEN we Włocławku, ul. Nowomiejska 15 A;
d) Dorota Andrzejewska (z obszaru rejonowej komisji nr 4) – KPCEN w Toruniu, ul. Henryka Sienkiewicza 36;
e) Aneta Gabryelczyk (rejonowa komisja nr 5) – KPCEN we Włocławku, ul. Nowomiejska 15a;
a) Iwona Rostankowska (z obszaru rejonowej komisji nr 6) - KPCEN w Bydgoszczy, ul. Jagiellońska 9.

7. Przewodniczący komisji wojewódzkiej odpowiedzialny jest za przekazane przez komisje rejonowe i zweryfikowane przez komisję wojewódzką zmiany w punktacji i wyniki odwołań i umieszczenie na stronie www.gorsk.org.pl do 7 dni po przeprowadzeniu etapu.
8. Tytuł finalisty konkursu uzyskuje uczeń, który otrzymał co najmniej 50% punktów możliwych do uzyskania na etapie wojewódzkim.
9. Tytuł laureata konkursu uzyskuje uczeń, który uzyskał co najmniej 80% punktów możliwych do uzyskania na etapie wojewódzkim lub 20% uczestników z najlepszym wynikiem w przypadku, gdy próg 80% punktów uzyska mniej niż 20% uczestników etapu wojewódzkiego.
10. **Do zadań wojewódzkiej komisji konkursowej należy:**
    1) przygotowanie i przeprowadzenie etapu wojewódzkiego konkursu;
    2) po zakończeniu konkursu umożliwienie wglądu do prac uczniom, ich rodzicom/ prawnym opiekunom i nauczycielom przygotowującym uczniów w ustalonym miejscu i terminie podanym uczestnikom w dniu etapu wojewódzkiego **(załączniki nr 13 i 14)**;
    3) przekazanie Organizatorowi konkursu o Wielkich Polakach protokołu posiedzenia wojewódzkiej komisji konkursowej **(załącznik nr 6)** oraz przedłożenie Organizatorowi do akceptacji listy laureatów (z**ałącznik nr 7**), listy finalistów (**załącznik nr 8**) i uczestników etapu wojewódzkiego konkursu interdyscyplinarnego;
    4) wypisanie zaświadczeń dla finalistów i laureatów wg ustalonego wzoru (**załączniki nr 11, 12**) oraz dostarczenie sprawozdania z realizacji etapu wojewódzkiego konkursu (**załącznik nr 9**) wraz z podpisanymi zaświadczeniami dla laureatów i finalistów przez Organizatora do podpisu przez Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty wraz z zaakceptowaną przez Organizatora listą laureatów i finalistów.
11. **Dokumentowanie pracy wojewódzkiej komisji konkursowej:**
    1) Na dokumentację etapu wojewódzkiego składa się:
        a) powołanie komisji wojewódzkiej;
        b) protokół posiedzenia wojewódzkiej komisji konkursowej **(załącznik nr 6)** wraz z wykazem uczniów, którzy zostali zakwalifikowani do etapu wojewódzkiego;
        c) lista laureatów konkursu w roku szkolnym 2015/2016 **(załącznik nr 7)**;
        d) lista finalistów konkursu w roku szkolnym 2015/2016 **(załącznik nr 8)**;
        e) prace i oświadczenia uczniów zakwalifikowanych do etapu wojewódzkiego.
    2) Komisja wojewódzka składa Organizatorowi sprawozdanie z przebiegu konkursu (**załącznik nr 9)** i realizacji etapu wojewódzkiego konkursu (**załącznik nr 10**) niezwłocznie po jego zakończeniu.
    3) Dokumentacja z przebiegu prac rejonowych i wojewódzkiej komisji konkursowych składana jest u Organizatora.

Rozdział 5

ZAKRES WYMAGANEJ WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI NA ETAPIE SZKOLNYM, REJONOWYM I WOJEWÓDZKIM OD UCZESTNIKÓW

1. Zadania konkursowe na każdym etapie będą obejmowały wyłącznie wybrane wiadomości i umiejętności wymienione w podstawie programowej **z historii, wos, geografii i religii w gimnazjum**, określone w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

Należy zwrócić szczególną uwagę na:

Wiadomości dotyczące życia i działalności Prymasa Tysiąclecia Stefana Wyszyńskiego na tle historii polskiego Kościoła w latach 1901-1981 w zakresie historii, wos, geografii i religii na III etapie edukacyjnym (gimnazjum).

2. Zadania konkursowe na każdym etapie konkursu są jednakowe dla wszystkich uczestników.

3. Zadania konkursowe na każdym etapie konkursu ustala Wiceprzewodniczący Wojewódzkiej Komisji Konkursowej w porozumieniu z Przewodniczącym Wojewódzkiej Komisji Konkursowej.

4. Zadania konkursowe na każdym etapie będą oceniane kryterialnie przez członków odpowiedniej komisji konkursowej.

Rozdział 6

WYKAZ OBOWIĄZUJĄCEJ LITERATURY NA ETAPIE SZKOLNYM, REJONOWYM I WOJEWÓDZKIM

1. Podręczniki, zeszyty ćwiczeń, atlasy dopuszczone do użytku szkolnego, przeznaczone do kształcenia ogólnego uwzględniające podstawę programową określoną w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół **z HISTORII, WOS, GEOGRAFII i RELIGII w zakresie merytorycznym dotyczącym życia i działalności Prymasa Tysiąclecia Stefana Wyszyńskiego na tle historii polskiego Kościoła w latach 1901-1981**.

Dodatkowo na:

2. **ETAP SZKOLNY**:

a) Ewa Czaczkowska, Kardynał Wyszyński. Biografia, Warszawa 2009 (także następne wydania);

b) Waldemar Rozynkowski, Witold Konopka, Na szlaku Prymasa Tysiąclecia. Prymas Stefan Wyszyński w granicach województwa kujawsko–pomorskiego - umieszczona na stronach konkursu praca w wersji elektronicznej w PDF

Uwaga: na kolejnych etapach obowiązuje również literatura z etapów wcześniejszych!

3. **ETAP REJONOWY**:

Andrzej Micewski, Kardynał Wyszyński. Prymas i mąż stanu, Paryż 1982.

4. **ETAP WOJEWÓDZKI**:

a) Antoni Dudek, Komuniści i kościół w Polsce (1945 – 1989), Warszawa 2003.

b) Stefan Kardynał Wyszyński, Zapiski więzienne (wszystkie wydania)

Postanowienia końcowe

1. W czasie trwania konkursu opiekunowie uczniów zobowiązani są do przebywania na terenie placówki, w której odbywa się konkurs.
2. Oceniane są tylko prace – rozwiązania zawarte w czystopisach.
3. Sprawy sporne oraz dotyczące składu rejonowej i wojewódzkiej komisji konkursowej rozstrzyga dyrektor Centrum Edukacji Młodzieży im. ks. Jerzego Popiełuszki w Górsku jako reprezentant Organizatora.
4. Koszty dojazdu nauczycieli i uczniów pokrywa szkoła.

Wszelkich informacji dotyczących organizacji i przebiegu konkursu udziela:

Z ramienia Organizatora:

Ks. dr Paweł Nowogórski CSMA, dyrektor Centrum Edukacji Młodzieży im ks. Jerzego Popiełuszki w Górsku, tel. 789-355-099, e-mail: np29@wp.pl

Przemysław Przybylski, rzecznik prasowy konkursu, e-mail: metodykpp@interia.pl, tel. 504-018-846

Tadeusz Kierel, przedstawiciel Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu, rzecznik prasowy, tel. 602-132-169

Przewodnicząca Komisji Wojewódzkiej:

Małgorzata Kowalczyk-Przybytek, nauczyciel konsultant Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli we Włocławku, e-mail: m.przybytek@cen.info.pl , tel. 600-437-214

Wiceprzewodnicząca Komisji Wojewódzkiej:

Danuta Potręć, nauczyciel konsultant Kujawsko-Pomorskiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Toruniu, e-mail: danuta.potrec@kpcen-torun.edu.pl, tel. 881-933-367

Wykaz załączników:

Załącznik nr 1 Obszary działania rejonowych komisji konkursu

Załącznik nr 2 Oświadczenie o wyrażeniu zgody na przetwarzanie danych osobowych, w tym na wykorzystanie wizerunku

Załącznik nr 3 Powołanie Szkolnej Komisji Konkursowej

Załącznik nr 4 Protokół posiedzenia Szkolnej Komisji Konkursowej

Załącznik nr 4 a do załącznika nr 4 Wyniki uczniów biorących udział w etapie szkolnym

Załącznik nr 5 Protokół posiedzenia Rejonowej Komisji Konkursowej

Załącznik nr 5 a do załącznika nr 5 Wyniki uczniów biorących udział w etapie rejonowym

Załącznik nr 6 Protokół posiedzenia Wojewódzkiej Komisji Konkursowej

Załącznik nr 6a do załącznika nr 6 Wyniki uczniów biorących udział w etapie wojewódzkim

Załącznik nr 7 Lista laureatów Wojewódzkiego konkursu

Załącznik nr 8 Lista finalistów Wojewódzkiego konkursu

Załącznik nr 9 Sprawozdanie z przebiegu konkursu

Załącznik nr 10 Sprawozdanie z realizacji etapu wojewódzkiego konkursu

Załącznik nr 11 Wzór zaświadczenia finalisty konkursu

Załącznik nr 12 Wzór zaświadczenia laureata konkursu

Załącznik nr 13 Procedura wglądu do prac konkursowych

Załącznik nr 14 Wzór pisma - Wgląd do pracy konkursowej

Załącznik nr 15 Wzór zgłoszenia elektronicznego z etapu II

Regulamin wszystkie załączniki do regulaminu do pobrania na stronie www.gorsk.org.pl